

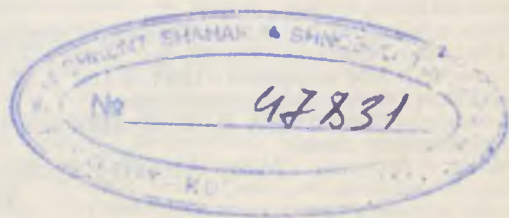

ЎЗБЕКИСТОН ССР ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ
Х. С. СУЛАЙМОНОВ НОМИДАГИ
ҚЎЛЕЗМАЛАР ИНСТИТУТИ

ШАРҚ КЛАССИКЛАРИ МЕРОСИДАН

ЗЕБУННИСО, ДИЛШОД
ва
АНБАР ОТИНЛАР

ШЕЪРИЯТИДАН

Ўзбекистон КП Марказий Комитетининг нашриёти
Тошкент — 1981

Редколлегия: Абдурахмонов Ф. А., Аҳмадхўжаев Э. Т., Жабборов Ж. Ж., Қажумов А. П., Пармузин В. С., Шоғуломов И. Ш., Шомуҳамедов Ш. М.

Китобчада истеъдодли шоирлардан Зебуннисо (XVII аср иккинчи ярми), Дилшод-Барно (XIX аср) ва Анбар отин (XIX аср охири ва XX аср бошларида) ларнинг ғазал, мухаммас, мусаддас, мураббаъ, маснавий, таржеъбанд ва рубоийларидан намуналар уқувчилар эътиборига ҳавола қилинади.

Тузувчилар: Маҳбуба Қодирова,
Фотима Ҳусайнова

Редактор М. Раҳматуллаева

3—52

Зебуннисо ва бошқ.

Зебуннисо, Дилшод ва Анбар Отинлар шеърятдан (Редкол.: Жабборов Ж. Ж. ва бошқ.).— Т.: Ўзбекистон КП МҚ нашриёти, 1981.—128 б. 7 в. расм.— (Шарқ классиклари меросидан).

Сарл. олдида: ЎзССР ФА Ҳ. С. Сулаймонов номидаги қўлёзмалар ин-ти.

Зебуннисо, Дилшод, Анбар Атын. Избранное.

Ў31

©Издательство ЦК Компартии Узбекистана, 1981.

Ушбу мажмуада Сиз муҳтарам китобхонларга ўзбек адабиётининг етук адибаси — ўтмишдошларимиз Зебунисо (1639—1706), Дилшод-Барно (1800—1905) ва Анбаротин (1870—1915) шеърларидан гулдаста тақдим қилинмоқда.

XVII асрнинг иккинчи ярмида яшаб ижод этган Зебуннисо келиб чиқиши билан ўзбек қавмларидан бобирийлар авлодига мансуб бўлиб, Ҳиндистонда яшади. Шоира давр анъанасига кўра форс-тожик тилида ижод этди ва шеърларини, «Зеб» тахаллуси билан ёзди. Унинг асарлари, Ҳиндистон, Эрон, Афғонистонда шуҳрат топганидек, Ўрта Осиёда ҳам кенг тарқалган эди.

Зебуннисо 1639 йилда Ҳиндистонда Деҳли шаҳрида дунёга келди. Унинг отаси Абу Зафар Муҳиддин Аврангзеб Бобирнинг паннабираси бўлиб, онаси Дилрасбону Бобирнинг қизи Гулбаданбегим авлодларидандир. Зебунисо ёшлигида ўз даврининг фозила отинларидан Хафиза Марям қўлида савод чиқарди. Шоир ва олим Мулла Муҳаммад Ашраф Исфаҳоний ва Мулла Жевон кәбилар қўлида тарбия топиб, у араб тили сарфу наҳв (морфология ва синтаксис)ини қисқа муддатда ўзлаштирди, шеърят ва музика сирларини ўрганади, фикҳ (қонуншуносик) ва маънавий илмини, шуниндек фалсафа ва тарих фанларини эгаллашга интилади. Зебуннисо хаттотликда ҳам малака ҳосил қилиб, насх, настаълиқ ва шикаста хатларини яхши билади. Натижада етук шоира, олима, созанда ва хаттот бўлиб етишади.

Мураккаб ва зиддиятли даврда яшаган Зебуннисо ўша давр ижимоий шароитининг ҳамма қарама-қаршиликлари замирини тушиниб етмаса ҳам, ҳаётни зийрак кўз билан кузатиб жорий давр ва шароитнинг инсоният эркини бўғувчи ҳукмрон қонуи-қондаларига норозилик билдиради. «Шоҳнинг қизи бўлсам ҳам, лекин юзимни фақирларга ўгираман» деб ўз тақдирини халқ тақдири билан боғлашга интилади.

Ўз асарларида инсонийлик, пок ахлоқ ҳаётга ва табиатга муҳаббат мотивларини куйлаган Зебуннисо кўпчилик халқлар қалбига кириб борди. Шоиранинг дилрабо асарлари унинг ота-боболари ватани бўлмиш ўзбеклар дёрига ҳам етиб келди ва ўзбек китобхонлари учун қадрли бўлиб қолди. Тарихчи Ҳакимхоннинг «Мунтахаб ут-таворих» асарида Зебуннисо шахси ва ижодига катта эътибор билан қараши, тазкиранавис Фазлий Намангонийнинг «Мажмуаи шоирон» ва Нодирнинг «Ҳафт гулшан» асарларида шоиранинг истеъдодига юксак баҳо берилиши, Ҳозиқ, Хиромий каби қалам соҳибларининг Зебуннисо шеърларига боғлаган муҳаммаслари ажойиб маърифатпаравар шоиранинг ўзидан кейинги давр ўзбек ва тожик адабиёти равнақига кўрсатган таъсири масаласини равшанлаштиради.

Дилшод ва Анбар отин XIX асрда бир бирларига яқин даврда яшадилар. Дилшод устод, Анбар отин эса унинг талантли шогирди эди.

Дилшод ижод майдонига XIX асрнинг биринчи чорайдан бошлаб қадам қўйди. Шоира ўзининг дастлабки шеърлари билан бу давр прогрессив йўналишдаги адабиётга келиб қўшилди. Унинг асарлари мундарижа эътибори билан XIX асрнинг иккинчи ярмидан бошлаб тараққий этган демократик адабиётга ҳамоҳанг эди.

Дилшод бир аср умр кўрган шоирадир. Унинг келиб чиқиши ҳозирги Тожикистон ССР нинг Ўратепа (қадимги Истравшан) шаҳри билан боғланади. Дилшод, «Тарихи муҳожирон» асарида баён қилишича, Қўқон хонининг Ўратепа вилояти устига босқинчилик юриши вақтида бошқа асирлар қатори 1817 йилда Қўқонга ҳайдаб келинган. Дилшоднинг шундан кейинги ҳаёти шу ерда кечади.

Шоиранинг шеърларида она Ватап-Ўратепага ва кейинча уни ўз бағрига олган Қўқонга бўлган жуда катта муҳаббат ҳисси ифода этилади. Шундай қилиб, Дилшод ўзбекларнинг ҳам, тожикларнинг ҳам севимли шоираси сифатида танилди. Унинг мероси бугунги кунда бири-бирига қардош ўзбек ва тожик халқларининг қадимий маданий ва адабий алоқаларининг яна бир гувоҳи бўлиб қолди.

Дилшоддан бизга Ўзбекистонда топилган ўзбек тилида лирик ва мемуар характердаги «Саботул — башар» маа «Тарихи муҳожирон» («Инсон матонати» ва «Муҳожирлар тарихи») асари етиб келган. Шоиранинг тожик

тилидаги шеърлари ва «Тарихи муҳожирон» асарининг бир мунча тўла нусхасидан иборат қўлёзмаси тожик олими А. Мухторов томонидан топилиб, ўрганилган ва нашр эттирилган эди.

Дилшод меросига бир бутун ҳолда ёндашар эканмиз, унинг ўз даври ўзбек ва тожик адабиётларида мавжуд бўлган илғор анъаналар изидан борганлигини кўрамиз. Шоира Ҳофиз ва Навоий каби улуғ даҳоларни ўз устози деб билди. Улардан ўрганганини ифтихор билан қаламга олди.

Дилшод ҳаётга муҳаббат, ватанпарварлик, халқпарварлик, дўстлик туйғуларини ранг-баранг образлар орқали тасвирлашда катта маҳорат кўрсатди.

Дилшод асарларида яхши кунларга бўлган орзу алоҳида диққатга лойиқдир. Унинг шеърларида одамзоднинг юксак эзгуликка ишончи катта умидворлик билан куйланади:

Толейм кулсун, таманно фикридек бўлсун ҳаёт,
Элу халқ ҳукмида ёзган зикридек бўлсун ҳаёт,
Ишқ аҳлининг умиди меҳридек бўлсун ҳаёт,
Мугбачани жом тутган илгидек бўлсун ҳаёт,
Қалби равшан бу саҳий кун нуридек бўлсун ҳаёт!

Биз худди шундай ҳаётсеварликни Дилшоднинг севиқли шогирди Анбар отин ижодида ҳам кўрамиз. Дилшод ўзининг «Тарихи муҳожирон» асарида: «Анбарой илм мушоҳида қилиш пайтидан бошлаб халқ аҳволи ва ҳукмрон табақаларнинг етишмовчиликларини синчиклаб, кўп фикр юритар эди», — деб эслайди. Дарҳақиқат Анбар отин XIX асрнинг иккинчи ярми ва асримизнинг бошларида яшаб ижод этган Муқимий, Фурқат, Аваз ўтарларга мансуб бўлган демократик адабиётнинг «ичкари»даги вакили сифатида самарали ижод этди.

Ёшлиқдан устози Дилшод қулида тарбия топиб, ўтмиш тарих, адабиётни пухта ўрганган ва жуда эрта шеър машқ қила бошлаган Анбар отин фожиалар билан чулғаб олинган қисқа ҳаёт йулини босиб ўтди. Шоиранинг аянчли ҳаёти ва шу билан бирга мудҳиш феодал урф-одатларини фош қилувчи асарлари унинг боши устида кўтарилган фалокатларга сабаб бўлди. У бир ҳатинлар мажлисида хонзода хонимларнинг турмушдаги қора иллатларини фош қилувчи шеър ўқийди. Шоиранинг ҳаққоний ўткир сўзлари олдида лол

қолган бой ойимлар ундан жисмоний ўч олишган. Анбар отиннинг икки оёғи шол бўлиб қолади, устига ўпка касали ҳам қўшилади.

Анбар отиннинг жисмоний азоб чекиб ётиши унинг руҳини, ҳаётга бўлган ишонч ва муҳаббатини сўндира олмади. Шоира руҳан тетик, замон билан ҳамнафас, порлоқ келажак умиди билан ижод қилди.

Анбар отиндан бизгача газал, мухаммас, мустазод, рубоий, қитъалардан иборат шеърлари ҳамда «Қоралар фалсафаси» рисоласи етиб келган. Анбар отиннинг мазкур меросини излаб топиш ва илмга олиб киришда профессор Л. Қаюмов ва Ф. Ҳусайнованинг хизматлари катта булган.

Анбар отиннинг асарлари ўзининг чуқур гоъвий мазмуни, баъдий нафосати билан Дилшод шеърларининг бевосита давомидир. Дилшод шеърларида бўлганидек, Анбар отин ижодида ҳам урта Осиёнинг Россияга қўшиб олиниши натижасида туғилган янгиликларга катта эътиқод сезилиб туради.

Анбар отин замондош демократик шоирлар каби халқимиз билан рус халқи ўртасидаги ўзаро дўстона алоқа юзага келишини, улар ҳамкорликда иш кўришларини орзу қилди. Бу дўстлик ўзбек халқи учун жуда зарур эканлигини яхши англади. Шоира гарчи ривожланиб келаётган революцион ҳаракатлардан бевосита хабардор бўлмаса ҳам, ўзбек халқига озодлик учун курашда руслар «раҳнамо» бўлишига ишонди. Маърифат-парвар шоира ижтимоий ҳаётда рўй бераётган турли ходисаларни халқ манфаатлари нуқтаи назаридан баҳолашга интилди.

Шоира «Якка байтлар»ида, она-Ватанга бўлган муҳаббат, одамларнинг турмуш тарзи, маърифат масалалари бўйича ибратомуз фикрлар юритилади:

Одам эрсанг маъни бил дона — дона,
Ватан эрур сенга иккинчи она!

Шундай қилиб, шоираларимиз Зебуннисо, Дилшод ва Анбар отинлар лирикаси ўқувчи кўзи ўнгида аёл қалби билан куйланган ҳаёт гўзалликлари лавҳаларини бирма-бир намоён қилади. Шоираларимизнинг ҳар бир мисраси, ҳар бир образи ўзининг чуқур мазмуни билан ўқувчини ўйлашга, фикр қилишга ундайди, мазмун теранлиги билан китобхонни ўзига мафтун қилади.

Филология фанлари доктори **Маҳбуба ҚОДИРОВА**

ЗЕБУННИСО ШЕЪРЛАРИ

ҒАЗАЛЛАР

Зулфи ҳалқа-ҳалқау кўзи қаро бу ердадир,
Боқиши шафқатли-ю, нозик адо бу ердадир.

Киприги ханжар, карашма тиғу куз ташлаш яшин,
Гар шаҳид булмоқчи эрсанг, Карбало бу ердадир.

Берса ҳам жаннатни, алданма кишилар сўзига,
Бир қадам майхонадан жилмаки, жо бу ердадир.

Каъбага бормоқ на ҳожатдир, агар дил овласанг,
Беҳуда йўллар кезар бу халқу, жо бу ердадир.

Ҳуснига бошдан-оёқ боққанда ҳар бир нуктадан,
Дилни тортиб ҳар карашма, дерки: жо бу ердадир.

Изладим бир-бир жаҳонда ҳар неча булса китоб,
Кўрдиму хаттингни дедим: муддао бу ердадир.

Истасанг ҳуснинг закотини берарга мустаҳиқ
Келди, бу Зебуннисо янглиғ гадо бу ердадир¹.

* * *

Лайли зотидан эсам-да, дилда Мажнунча ҳаво²,
Тоғу тош кезгум келур, лекин йўлим тўсгай ҳаё.

Мендан ўрганди-ю бўлди гулга булбул ҳамнишин,
Менгадур парвона ҳам шогирду, ишқимдур расо.

¹ Зебуннисо шеърлари ўзбекчага М. Муинзода томонидан таржима қилинган.

² Ҳаво — ҳавас.

Зоҳиримдур ғозаранг, аммо ниҳоним қон эрур,
Ўз ичида сақлагандек қип-қизил рангин ҳино.

Баски қўйдим мен фалакнинг елкасига ғам юкин,
Кийди мотам тўнини-ю, бўлди қадди ҳам дуто.

Шоҳ қизи бўлсам-да, қилдим фақр йўлин ихтиёр,
Бас менга бу зебу зийнатким, отим Зебуннисо.

* * *

Тандан ажралсин у бош, гар лойиқи дор ўлмаса,
Синсин ул қул, ёр бўйнига агар бор ўлмаса.

Ул киши қандай кўтаргай тонгла маҳшар бошини,
Гар унинг кўксида доғи лоларухсор ўлмаса?

Бу жаҳондан кўзни юм, кўз олдида ёр ўлмагач,
Кўр бўлмоқ яхшидир, ул кўзи хуммор ўлмаса.

Юз баҳор охир бўлиб, ҳар чаккадан жой олди гул,
Ҳайфдир бизнинг гулимиз зеби дастор ўлмаса.

Ҳайф зоҳид салласигаким, бу печу тоб ила
Тасбеҳига ип бўлиб, зуннор учун тор ўлмаса.

Ҳар матога бор харидор ҳусннинг бозорида,
Не учун Зебуннисо қариб, харидор ўлмаса?

Р У Б О И Л А Р

Мен илон оғзидан шаккар талабман;
Ўргумчак инидан мен пар талабман,
Эркак шер кўксидан сут талаб қилсам,
Оёқяланглардан сийм-зар талабман.

Не учун фарёд чекурсан, сузлагил, эй шаршара?
Андухи бирла юзингга ким ажин солмиш, қара?
Не эди дардингки дард чекдинг туну кунлар аро,
Бош уриб тошларга йиғларсан, нечун бу манзара?

* * *

Андалиб гулдан кечар бориб чаман курса мени,
Бутпарастлик қилмагай гар бараҳман курса мени.
Суз аро булдим ниҳон хушбуй гуллар баргидек,
Кимки курмоқ истаса суз ичра шан курса мени.

* * *

Биёки зулфи качу чашми сурмасо инчост,
Нигоҳи гарму адоҳои дилрабо инчост.

Карашма — теғу, мижа — ханҷару, ниғаҳ — алмос,
Шаҳодат ар талаби, Дашти Карбало инчост.

Агар биҳишт диҳандат, фиреби кас нахури.
Қадам зи майкада беруи манеҳ, ки чо инчост.

Ба тавфи Каъба кучо мерави, диле дарёб,
Ки халқ беҳуда қон меканад, чо инчост.

Зи пой то сари у ҳар кучо ки менигарам,
Карашма домани дил мекашад, ки: чо инчост.

Китобхонаи олам варақ-варақ чустам,
Хати ту дидаму гуфтам, ки муддао инчост.

Зақоти ҳусн агар медиҳи барои худо,
Биёки Зебуннисо ҳамчу ман гадо инчост.

* * *

Гарчи ман Лайли асосам дил чу Мачнун дар ҳавост,
Сар ба саҳро мезанам, лекин ҳаё занҷири пост.

Булбул аз шогирдиям шуд ҳамнишини гул ба боғ,
Дар муҳаббат комилам, парвона ҳам шогирди мост.

Дар ниҳон хунам, ба зоҳир гарчи ранги ғозаам,
Ранги ман дар ман ниҳон чун ранги сурх андар
ҳиност.

Баски бори ғам бурун андохтам бар рӯзгор,
Ҷома нили кард, инак бин, ки пушти ӯ дутост.

Духтари шоҳам валекин рӯ ба фақр овардаам,
Зебу зинат бас ҳаминам: номи ман Зебуннисост.

* * *

Дур бод аз тан саре к-орониши доре нашуд,
Бишканад дасте, ки ҳам бар гардани ёре нашуд.

Дар қиёмат сар чи сон берун кунад аз ҷайби хок?
Синаи он кас, ки доғи лола рухсоре нашуд.

Дар назар шоҳид надори дида аз олам бипуш,
Кур беҳ чашме, ки лаззатгири дидоре нашуд.

Сад баҳор охир шуду ҳар гул ба фарқе ҷо гирифт,
Ғунҷаи доғи дили мо зеби дасторе нашуд.

Ҳайф бар аммоман зоҳид ба чандин печутоб,
Риштан тасбеҳ гашту тори зунноре нашуд.

Ҳар матосро харидорест дар бозорҳо,
Пир шуд Зебуннисо, уро харидаре нашуд.

ДУБАЙТҲОИ ЗЕБУННИСО

Ман аз даҳани мор шаккар металабам,
Аз хонан анкабут пар металабам,
Аз синан наррашер шир металабам,
Аз марди бараҳнапой зар металабам.

* * *

Булбул аз гул бигзарад гар дар чаман бинад маро,
Бутпарастӣ кай кунад гар бараҳман бинад маро?
Дар сухан пинҳон шудам монанди бу дар барги гул,
Майл дидан ҳар ки дорад дар сухан бинад маро.

* * *

Эй обшор, навҳагар аз баҳри чисти?
Чин бар чабин фиғанда зи андуҳи кисти?
Дардат чи дард буд, ки ҳар шаб, тамоми рӯз
Сарро ба санг мезади-ю мегиристи?

ДИЛШОД ШЕЪРЛАРИ

* * *

Бу муҳаббат жомидур, деб даҳрдин чиқди нидо,
«Ер аксин майда кур, деб жомдин чиқди садо».

Хонақоҳ аҳлига айтдим: «Алвидо, эй суфилар»,
Дайра кирдим, риндликни эмди қилгум ибтидо.

Ман ичиб ишқ бодасини, бой бердим мазҳабим,
Ҳар на бўлса кўрса кўзим, жон анга бўлсун фидо.

Бу қадаҳ ичра кўрунди орази ул ёрни(нг),
Занжири ишқини солди буйнума, эрмиш ридо.

Ошиқини гул уруб банд айласа маъшуқ агар,
Шукр қилгай, бўлмасам деб, бандидин ҳаргиз жудо.

Жаннату дузах баробар ошиқи зор олдида,
Анга мақсуддур фақат бир «Каъси анворул худо».

Гарчи Барно зордур бир орази ёр олдида,
Ишқ имомига ҳамиша айламишдур иқтидо.

* * *

Баҳор айёми келмасдин булурму ҳеч чаман оро,
Фалак саҳнида юлдуз чиқмагач, зулм ичрадур
Лайло.

Кӯҳистон бағрида музлаб ётубдур сув оқолмасдин,
Ҳаво юмшаб, булур ёзу оқиб келгай неча дарё.

Йилим наврӯз ҳисобидин изофат айлади, билсанг,
Бушашмасдин ҳамон қақшатди элни олати сармо.

Гулистон бу маҳалда гул насимини сочар одат,
Ёғочлар муз каби қотган бошида ботмони тармо.

Бу чоғлар гулшан узра андалиблар хушхон вақти,
Нечук ҳолатки, боғ устида зоглар айлаюр ғавғо.

Ишорат қилки, ховар абрлар остида ётмасдин
Ҳаҳонға кӯрсатиб хуснин, мунаввар айласун жоно.

Тараҳхум қилки, ёрим, бу диёримда баҳор улсун —
Ҳи умринг нашъасини куйласун ашъор этиб Барно.

* * *

Одам айтибдур аввал улуғ нурға қараб,
Бир марта кулғил, эй нур, қаро ерға қараб.

Ховар боқибдур ул дам анвор меҳр ила,
Зулфин этиб паришон, сою қирға қараб.

Ер айлануб турибдур, парвона ховар узра,
Ҳаё тери оқибдур Амую Сирга қараб.

Чиқганда дона-дона булоқ кўзидин ул тер,
Ҳайратда ховар ўлмиш ул он дирға қараб.

Сиру Аму оқибдур, кишвари кокилидек,
Назар солмабдур асло адирға қараб.

Одам қўлида охир ўлибдур ром Жайхун,
Таъзим этибдур ул дам ул Сирга қараб.

Инсон пайрави бўл, Дилшод ўлғайсан,
Таъзим этма ҳаргиз беғу мирға қараб.

* * *

Эй ҳаким, этма ғаразким, гўштдиндур бу кабоб,
Билмоқ истарсанки, асли гўштдиндур бу кабоб.

Сан маризи ишқни билмай деюрсан, таб эрур,
Пўстин куйдурган ўшал таб гўштиндур бу кабоб.

Кўра ичра қилса манқал, кўргани куйдургуси,
Кўксим ичра манқалеким, пўстиндур бу кабоб.

Ўнлама, кўринмаган дилда ичук кўра бўлур,
Дуди оҳим чиқадур, жойи рустдиндур бу кабоб.

Ҳажр сиррин фош этмай, дилда сақлай доимо,
Бағри бирёним ҳиди андуҳи зиштдиндур бу кабоб.

Ишқни фош айласам, ағёрлар пайдо бўлур,
Бошима ёғдурди зарби муштдиндур бу кабоб.

Ер васлиға етолмай, ишқ китобини битиб,
Куйди Барно жигариким, дуруштдиндур бу кабоб.

Нигоҳ солма, мани назарга илма, табиб,
Писанд ноқис ила нишингга илма, табиб.

Бу ишқ дарди эрур, фасона этма мани,
Вагар на ҳеч қадам ранжида қилма, табиб.

Муҳаббат ўтин учирмоқ эрса илик-ла,
Шифойи васл кетурмагунча келма, табиб.

Агар давойи ҳижрон надур, билмассан,
Бу дард сирри қаёнда эрур, билма, табиб.

На ер оғрийди, деб агар сурурсан узумдин,
Овора бўлма, бу маҳжур кўнгулни тилма, табиб.

Муҳаббат аҳли билурлар бу ринд ҳолини,
Яроға қўл текизма, ғадудни шилма, табиб.

Висол муждасини гар манга насиб этсанг,
Барно қошидин ҳаргиз хиёл жилма, табиб.

* * *

Исминг Анбар, жисминг Анбар, доларухсан, лаъли
лаб,

Сўзласанг кўрган ҳар одам айтур аҳсан, лаъли лаб.

Гар ҳаётим тийра бўлмай муътадил бўлғай эди,
Бир эмас ҳар ерда қилғай эрди гулшан, лаъли лаб,

Май ичиб, мастона боққанда юзингга ҳар замон
Кулбани гулгун мисолида кўрарман, лаъли лаб.

Ҳуснингга монанд эрур ҳилму ҳаё, ахлоқ ҳам,
Шунчалик нури латофат, йўқ «ман-ман», лаъли лаб.

Ширанидин айрилиб, меросини бермиш санга,
Келса Фарғона аро кўрмоқчи арман, лаъли лаб.

Чину Мочиндин келиб кўрса агар шаҳзодаси,
Они ҳам ишқида қилгай эрди Қўҳкан лаъли лаб.
Илтижо қилгай бу Барно, ҳукм қилсун тебрануб,
Раҳнаиндин утма деб қипчоқу найман, лаъли лаб.

* * *

Йиллардин ҳам йироқ булди зулматли соат,
Токай давом этар бундоғ алам — разолат!

Хуршид юзин тўсиб турар қаронғу чодир,
Шул сабабдин еру кўкда ҳоким асорат.

Мавсум қани, иқлим қани, фасллар қани,
Барчасини ҳалқумиға тортди фалокат.

Қалъаларни, бўстонларни, кўп маконларни
Вайрон этди ҳукмронлиқ деган касофат.

Набототни, меваларни, барча сарватни
Паррандау муру малах айлади ғорат.

Ҳокимларға итоат, офатга рози,
Қачонгача қилмоқ керак бу хилда тоқат.

Барнолар зулматда, заъфарон юзи,
Ғазаб қўзғаб, хазон бўлур ҳусну латофат.

* * *

Эй боғбон, узинг соҳиби иноят,
Аҳволимға булғил эмди ҳимоят.

Дашти жунун ичра сарсон улмайин,
Ноҳақ йулдин ёнушмағай жинойт.

Ҳар кимсани макони улса саҳро,
Қуруқ чўпдек қуритғуси ҳарорат.

Сабзиш этмаки, нобуд улсам ушандоғ,
Сандин фарёд этиб кетгум бағоят.

Дарахт бесамар улса богида
Боғбон танида қолмағай ҳаловат.

Мани кўкартурмай ниҳол мисоли,
Роҳат этсанг улур айнаи ҳамоқат.

Тарбиятдин бенурлар улди Барно,
Бепарволик келтурармиш ҳалоқат.

* * *

Дарё мисол улур барча ғазалиёт,
Сабзиш айлар гуё арча ғазалиёт.

Дарё киби оқмай, кўкармай турса,
Албат булур парча-парча ғазалиёт.

Маддоҳлиқға ярар сўзда ёзилса,
Ҳар мақом сози дуторча ғазалиёт.

Рўзгоримиз қазонида қоврулса,
Тотлиқ булғай, мойли ғарча ғазалиёт.

Ҳаётийлиқ касб этмаса ҳар ғазал,
Хушомадгў бир шиорча ғазалиёт.

Хати хунук, мағзи Барно бўлмаса,
Хориб қолгучи чопарча ғазалиёт.

Субҳидамда мани, боди сабо, уйғот,
Димоғимға юбориб хушҳаво, уйғот.

Тонг жамолин кўрмоқчиман олги сафда,
Ўнг қўлимға бериб янги ливо, уйғот.

Шамъи анвар нур сочур, деб кўзим кукда,
Ер узра ҳам сечиб андин зиё, уйғот.

Зиё сочар чоғи гофил қолмағайман,
Қулоғимга бериб савти наво, уйғот.

Фироқда куюб, бемор ўлганимда
Тонг васлидин насиб этиб даво, уйғот.

Бир ўзумни дедим халойиқ номидин,
Олам ичра талъат бериб жило, уйғот.

Боди сабо, ўзгинангдин умидим кўп,
Маҳрум ўлмай Барно бахти қаро, уйғот.

* * *

Қалам текизма қошингга, бузилмасун бу хат,
Фалакдин ой мисоли узилмасун бу хат.

Ики чизикда мужассам ёсин айлади пай,
Бу икки маст қўйилмай тузилмасун бу хат.

Қошингни курсатиб ойға, хижолат этма ани,
Юзингда доира шакли сўзилмасун бу хат.

Юзингга боқсам ўқурман масҳаф оятини,
Илоҳи ишқим утидек қўзилмасун бу хат.

Мужгон ўқи ҳамиша қошинггадур маҳрам,
Қиёмат ўлғуча ҳаргиз тўзилмасун бу хат.

Тоқ узра тут ҳамиша ики қамар янглиғ,
Жаҳон нури ёғурмиш эзилмасун бу хат.

«Вал-лайли вал-қамар» оят ёзар эмиш Барно,
Хуруфи оят узра бирдек тизилмасун бу хат.

* * *

Ёзганимда хун-хун йиғлайди хат,
Бағрисидин бағрими доғлайди хат.

Нега йиғлайсан, десам бермай жавоб,
Кўз ёшини оқузуб инграйди хат.

Елбориб сурсам жавоб айтар манга,
Ёзасан, фикрингдаги бўлмайди хат.

Дилда бир мақсудни жо айладинг,
Ўйлаган мақсудинга етмайди хат.

Ман дедим: «Битдим сани умид ила»,
Қоғоз устидин сира кетмайди хат.

Хатда қолиб кетмагай ниятлари,
Ўқугай авлод, ҳеч учмайди хат.

Хат амал йўлини Барнодек тутуб,
Бу гарибни бенасиб этмайди хат.

* * *

Бу хатни меҳр ила битсун ҳаририга хаттот,
Шу ишда хизмати синсун кабирига хаттот.

Бу хат ўчмасун асло ҳарир сафҳасидин,
Тарих гули яратсун сафирига хаттот.

Бу хат хуруфини мисли ниҳол сабз айлаб,
Бўстони илм ясатсун фақирига хаттот.

Бу хат муждасини элтиб паём тариқида
Берурму телба кўнгиллик асирига хаттот.

Бу хатни лола мисоли учурса боди сабо,
Яфроғи тушса тутарму адирига хаттот.

Бу хат ҳажр ила тугён алангаси эрди,
Ўзини нотик этурму замирига хаттот.

Дилшод қабрида ҳам шод улурму руҳи кўруб,
Бу хатни берса замона аҳлига хаттот.

* * *

Кел, дилоромим, ғазал ёз, пайравият олсун авж,
Илдин баҳс бер, (бир) оз ақлу фаросат олсун авж.

Бу на хислатдурки, илму маърифат бўлди малул,
Ҳақ сўз ила жарчи бўлғилки, шужоат олсун авж.

Ман битай тавсифи ҳуснингни тамом ўтгунча умр,
То дилимда санга бўлган чин муҳаббат олсун авж.

Сан агар битсанг ғамимни, бир йўла нзҳор этиб,
Ғамзадалар борасидаги фазилат олсун авж.

Ғамгусорям, бир йўли кўксумга кўл ургил ўзинг
Ким, билиб дерсанки, қандоғ бу ҳарорат олсун авж.

Баски билдинг бу муҳаббат бодасин хуморидур,
Сўнгра айтурсанки, риндларга саховат олсун авж.

Неча ошиқ саргузаштин ёзди Барно умрида,
Боз ҳам айлаб шитоб дейдур, садоқат олсун авж.

* * *

Ўзбекни арабга қилди дугона ҳаж,
Бу элга кетурди ажаб замона ҳаж.

Борурға маблағи йўқлар йўлуқти ғурбатга,
Пулдор одам учун хўб бир баҳона ҳаж.

На эрса суду зиёдин йиғилган ул маблағ,
Жаноби ҳазратга деди иона ҳаж.

Дилида шуҳрат учун боғ борур Каъба тараф,
Шу турфа ҳожигадур бир фасона ҳаж.

Кетишда сартарош видоълар фарзандига,
Кўмибдур анда ани ҳам бесағона ҳаж.

Дилшод, тунда худони ўзиға ёлбордим,
Шоядки бўлса қабул уйда шабона ҳаж.

* * *

Эй рақиблар, сиз деюрсиз: «Ишқ сўзидин кеч-кеч»
Ман деюрман: «Ишқ сўзидин кечмагайман ҳеч-ҳеч!»

Сиз деюрсиз: «Ер остонидин олгил бошни»,
Ман деюрманки: «Кўтармасман бошимни ҳеч-ҳеч!».

Неча дерсиз: «Кетгил эмди, шу изох басдур санга»,
Ман нечук кетгумки ёр зулфи этибдур печ-печ.

Даргоҳидин ҳайдамак истар эса ул моҳру,
Аввало кессин бошимни, десун бандин чеч-чеч.

Шунча ҳам оқсунки қоним, лолагун бўлсун жаҳон,
Амр этсун санга бу наҳрим аро хуб кеч-кеч.

Чирқираб арвоҳи зорим, даргоҳинга пайма-пай
Келса, Барно урнида йул берсун ул ҳар кеч-кеч.

* * *

Бошингда бўлса фалокат, бу кенг жаҳондин кеч,
Зулмда ўтса бу умринг, замину замондин кеч.

Ёнингда эрса рафиқинг ила рақиб агар,
Рафиқ баҳрасин олгил, рақиб зиёндин кеч.

Жаҳонда яхшилиқ инсон юзиға зийнатдур,
Набот берса заққум бил, бари ямондин кеч.

Оғизда лахта этниг бор, ямонни айтдирма,
Агар зиёни гапурса, тилу забондин кеч.

Ўзингни одам ётибсан бировки Хотамдур,
Ҳақорат айлама ҳаргиз, ямон гумондин кеч.

Ўзингни ўйлама танҳо, эд ичра содиқ бўл,
Нахудча етса зиёнинг, ўзинг ҳаёдин кеч.

Дилшод, отған ўқинг гар нишонға тегмаса,
Хатога ўқ юритувчи бузуқ камондин кеч.

Қолабимга оху дарду ҳажру ишқ деб кирди руҳ,
Ҳар буғум, ҳар рагда қон бирла ҳамоғуш юрди руҳ.

Қон сизадур таб сирин ўтсиз ёқиб қиздиргали,
Дил маконига қараб (қон) лашкарини сурди руҳ.

Бағрим очгач дил саройин, асли манзил шул дебон,
Меҳр созин ишлатиб, ишқ тақбурини урди руҳ.

Маҳрами рози илан журъа тоғиб, ол бодасин,
Хилват уйда ишқбозлик ила даврини сурди руҳ.

Дилга боқиб қолабимда меҳр ўтини ёқаман,
Манга сан ҳам ҳамфикр бўлгаймусан, деб сурди руҳ.

Дил деди: «Ўт ёқғучи эрсанг, бу ўтни қуш анга»,
Ҳайратомуз дилдағи меҳр оташини урди руҳ.

Эй азизим, санда ишқ ўти ёнарса шунчалар,
Шул сабаб Барно экансан, деб базмин қурди руҳ.

Кузумни(нг) нурини тўкғум, китоб эрса сариҳ,
Вужуд бобч ёзилганда боб эрса сариҳ.

Хуруфда нурн ҳаётим шуоъи барқ этса,
Башар қиёфаси узра лубоб эрса сариҳ.

Жамол ойинасида сафил қузғатғай,
Камоли ҳусни кукида маоб эрса сариҳ.

Кузум кўрмаган ул ҳур ҳақида ваъз этмам,
Фанони(нг) баҳридин оқған сароб эрса сариҳ.

Нечун аҳли тасаввуф вараъни ёқтурмасин,
Самъ замирида шайхи қимоб эрса сариҳ.

Сабаб надур, қаландар тутар кажкулини,
Футуҳи тақвида шайху шиоб эрса сариҳ.

Нечун мулки ҳудуди васиъ то бора,
Барно(ни) адамга чақирған хитоб эрса сариҳ.

Низомию Фузулийнин асари чўх,
Асарлари чўхлиғидин асари¹ чўх.

Ғазалларин пайравида бош дўндуруб,
Бутохлери вазнин онин самари чўх.

Адаб анжуманинда шоҳ ўлдуғидур,
Мушоира бобинда шавқи зафари чўх.

Турк элати севдигидин ҳар доимо
Фаргонанин Хўқандина сафари чўх.

Кўрдум онин икови ҳам баржаста зот,
Миёнинда эл бойлаган камари чўх,

¹ Бизга таъсири маъносида (М. Қ.)

Оразидин нури адаб барқ урдуғи,
Зарралери шўъласинин шарари чўх.

Дилшод агар манимники, ким ўқуса,
Ўз асри(нинг) борасида хабари чўх.

* * *

Эй кўнгил, доим мурувват бирла доғи жона бох,
Жон дугул завқи қафас шаклиндағи жонона бох.

Бир бохиб, эдма фаромуш манзари чашминг буруб,
Лаҳза-лаҳза хуштабассум айла, она ёна бох.

Сан дириксан они бирла, ул дирикдур сан ила,
Лолая қўнмоқ истар жон дугул парвона, бох.

Бошинг узра чарх урар оташға узин ургучи,
Куймасун шамъин ўдида, чўх қона-қона бох!

Қўнмоқ истар лабларинг шерозасига ҳар нафас,
Лутф эдиб йўл вер анга, қўндур сан они қонона бох.

Доим арз айларки, сандин илтифот истар бу жон,
Қолабим султони эрсанг, жонима шоҳона бох.

Эй дило, сандин муҳаббат муждасини истарам,
Дериб олмохчи бу Барно, санда чўх дурдона, бох.

* * *

Васл ҳангомини кутдум, келди бу ҳангом талх,
Наврўзим субҳини кутдум, лек келди шом талх.

Некном олмакни излаб, ишқ йўлини тутганим,
Охири мажнун этиб, қўйди манга бадном талх.

Бора-бора равшан ўлғай деб, умид этдим бу шом
Қоп-қаро зулматда қолди бахтима ҳангом талх.

Косау жомим лабиға байт ёздим бол ила,
Шум рақиб оғу солиб қайтарди манга жом талх.

Лаъли лаб еткурса ёрим деб қадаҳ тутдим ўзим,
Тўқди майни қатра қўймай, эмди қолдим ком талх.

Бир йўли юзимга боқмоқ ўрнига ул бевафо,
Тарсаки урди юзимга, бу деди, ниньом талх.

Найласун Барнойи Дилшод, илтижо ширин сўзи,
Ёрдин олди жавобиға бутун пайғом талх.

* * *

Мунча маҳзундур мажозинг, не гуноҳинг, эй жуҳуд?
Ҳол сўрмоқдур малол, чиққанда оҳинг, эй жуҳуд?

Не сабабдин бу таноб белбоғ белингдадур мудом?
Миллатингаму ишорат бу гувоҳинг, эй жуҳуд?

Сая ҳам одам, икки қул, икки оёқ ҳам қошу куз,
Ул араб, русу фарангдекдур нигоҳинг, эй жуҳуд.

Бизда хуррамлик ҳайитлар эл ародур ошкор,
Ҳеч кўрмасман, қаерда сайлгоҳинг, эй жуҳуд?

Давлату мулку иморатдур тавонгар сарвати,
Нега йўқдур дабдабалик ижзу жоҳинг, эй жуҳуд?

Ким тарафдин расм улубдур сизни таъқиб айламоқ,
Кўчаларда болалар тўсмоққа роҳинг, эй жуҳуд?

Айтакўр дардингни битсун Барно авроқиға,
Эҳтисобот чоғида бўлсун паноҳинг, эй жуҳуд.

* * *

Билурмиз шаҳду шарбатдин бўлур қанд,
Киши илгида сарватдин бўлур қанд.

Қуруқ туфроққа құл ургач паё-пай,
Лубоби хок меҳнатдин бўлур қанд.

Башар андуҳига соз олоти най,
Маоби зарби ҳимматдин бўлур қанд.

Наботот умри инсон мунтазири,
Заҳарлиқ қут адолатдин бўлур қанд.

Гадо ғурбатда, авқоти заққумдур,
Ҳамият бўлса, ғайратдин бўлур қанд.

Қачон ҳоким ўлар ҳақ иш жаҳонда,
Тамоми нозу неъматдин бўлур қанд.

Гадоу шоҳ номи чиқса хатдин,
Ҳама Дилшоду иффатдин бўлур қанд.

* * *

Ватаним боғига бир кун муждаи гулёр муқаррар,
Чаманим ҳуснига гулгун чехраи дийдор муқаррар.

Тасвир суратини тил ила изҳор этарга,
Бу дилим мулкига илҳом мисраи ашъор муқаррар.

Тил ила ҳар қадаре тасвирини назм этсам,
Суратин тортгали қул лоғару бемор муқаррар.

Васл занжирбанддур, эшики мадфун доим,
Кўргали маъшуқини ошиқ эрур зор муқаррар.

Ёр васлиға етушмақ йўлини рашк айлаб
Банд этибдур, бандимизға неча ағёр муқаррар.

Ошиқи зор ўзи қурбати йўқ очса йўлни,
Мавсуми наврўз ўлуб келса мададкор муқаррар.

Рияди бечора ҳамиша масту мустағрақ эрур,
Гул насими баҳра бергач бўлса бедор муқаррар.

Бу гадолар ҳолига қилса тараҳҳум Барно,
Битса васл ҳукмини зулм бўлғуси бекор муқаррар.

* * *

Эй ватандош, ҳамфикр, ҳамзикримиз, ҳамхоналар,
Бирга ўйнайлик, кулайлик жўралар — дугоналар.

Пардани очинг, чиройингиз кўрунсин эл аро.
Шамъи рухсорингиза куйсун кўруб парвоналар.

Юртимизга рахна солиб, кечалар бирдан кириб,
Роҳатимизни бузишга келмасун бегоналар.

Пок тупроқларни босиб, қилди ифлос ерларин,
Зоғ чанголидин ҳам мушкул эрур бедоналар.

Не гуноҳим борки тожикман, тиламда турк сўзи,
Қилчоқу мўғул келиб, бошимга ургай фоналар.

Куйлангиз озодлик мазмунида, сиз, беибо,
Тингласун Тошканд, Ҳўқанд, Хўжанд ҳам
Фарғоналар.

Соз олинг мутрибалар, Барно ғазални бошласун,
Мовароуннаҳр аро парвоз этиб тароналар.

* * *

Хўбрулиқга бино қўймағил, эй таррор,
Фаҳш ишларга сани ҳусн этмади тайёр.

Одамга фақат ҳусн эрур рўйига зеб,
Ботинда жамил ўлмаса бу ҳусн бекор.

Кузингга жаҳон зийнатиини айла зиё,
Ушшоқлар йўлларида айлама маккор.

Ростлиқга завол улмас эмиш, билинг,
Халқингни ҳалок этмагил, эй айёр.

Ешлик санга бир йўл келиб, боз кетар,
Қадрига етиб уйнамоғинг даркор.

Гар ташқи жамол хуб, ичи бад буладур,
Гўёки ичи лой, юзи нақшу нигор.

Барно, ҳама вақт ичу тошинг бир қилакур,
Ҳусн аҳлига бул икки жаҳон саркор.

* * *

Хўқанд боғида етилган жийда хурмодин лазиз,
Мағзи Кашмирдин кетурган лафзи ҳалводин лазиз.

Истравшан соҳибийси бор узумлар шоҳидур,
Мирҳусайни донаси ҳам яди Лайлодин лазиз.

Биз Намангон ҳамқарини, меваси бизлар учун,
Қайин ҳам Лоҳурдағи ҳар қанча аълодин лазиз.

Лалми бугдой нонини еган билур қандоғ бўлур,
Ғалласини донаси минг хум тиллодин лазиз.

Еримизни(нг) шолисини узимизга берсалар,
Биз палов қилсак хитойли мингта шавлодин лазиз.

Мулки Фарғона жаҳонни жаннатидур билсалар,
Боғи Эрам деб мақтанилган тухми анқодин лазиз.

Сўзни Барнодек баралла айтса шоири замон,
Ҳар бири рузғор учун тазвири муллодин лазиз.

* * *

Хонақоҳ шайхига берсанг гар қулоқ ваҳдат лазиз,
Дайр шайхига қулоқ солсанг агар, шарбат лазиз.

Кимки ваҳдатни талаб этса бўлуб бир мосиво,
Анда қолмабдур кишиликдин нишон, сурат лазиз.

Майли ҳар ким суйганининг лаззатни кўрсун, нетай,
Ман каби риндларға муғ тутган майи накҳат лазиз.

Ёр деб овоза бўлсам, қўлға олғум жомни,
«Ашрақат мин акс» бўлса, манга бас тийнат лазиз.

Майни ичсам, ёр дийдорини кўрсам дайр аро,
Ишқ дарёсида чўлсам, манга шу ишрат лазиз.

Ёр ишқи қайси йўлга солса ошиқни агар,
Мажнуни саргаштадек юргандаги ғурбат лазиз.

Номаи аъмолима, Барно, ёзилган тақдирим,
Бу ўшал ишқ йўли деб, қўйсам қадам, журъат лазиз.

* * *

Қулунгга ол қаламни, ёз ғазални, дедилар устоз,
Бериб илҳом дилга муштағилни дедилар устоз.

Сан уқ бошлаб адабни, эл ҳаётига муваддат қил,
Сухан бўстонида булбул бўлурсан, дедилар устоз.

Гуноҳингу савобингдин гапурма, меҳрдин сўзла,
Муҳаббат жомидин ҳиммат майини ич, дедилар устоз

Ўлумдин баҳраманд бўлмай қазову қадрдин айтма —
Ки, ул маслак йўлида бошқалар бор, дедилар устоз.

Агар одам эрусан муфтхурликдин кўр жафоларни
Ки, илминг бурди кеткай ҳирс қушулуб, дедилар
устоз.

Мулозим бирла ошно бўлмағилким, кибри зўр
ўлгай,

Такаббур элидин дарду мараздур, дедилар устоз.

Эл ичра ишла, эл бирла тирик бўл (гил) амалда
Ки, танҳо ном чиқармас яхшиликда, дедилар устоз.

Қалам олдим қўлумга, шеър ёздим эл ҳаётини,
Амал қилдим ёзишда ҳар нимарса дедилар устоз.
Агар ишқу муҳаббатдин ёзар бўлсанг ғазал ҳар
гоҳ,

Элинг ишқини, Барно, доимо ёз, дедилар устоз.

* * *

Аё одам, санга қувват эрур фарз,
Ҳаётингга ярар қудрат эрур фарз.

Бу қудрат рўзгоринг тебратишга
Аносир илгидек ғайрат эрур фарз.

Бу қудрат, қуввату ғайратга монанд,
Фазилат бўлгучи ҳиммат эрур фарз.

Булар устига виждон ҳам керакдур,
Неку рафтор ила иффат эрур фарз.

Санга шундоқ фазилат берганига
Халойиқлар учун хизмат эрур фарз.

Шу хизмат бўлмоғи шойишта лозим,
Анингчун жонкуяр меҳнат эрур фарз.

Агар Барно ғазалхон бўлмоқ истар,
Навойи пир деб, ният эрур фарз.

* * *

Манда ман-ман лофдин йуқдур ғараз,
Сунгра нуну қофдин йуқдур ғараз.

Ваъз айтиб, уз амал этмай анга,
Қалбаки ичқоқдин йуқдур ғараз.

Дунёдин уқбони аввал сўзлашиб,
Юзаки инсофдин йуқдур ғараз.

Суратни сийратидин ажратуб,
Йлтироқ авсофдин йуқдур ғараз.

Кундузи масжидда, тунлар базм аро
Ишрату тундлиғдин йуқдур ғараз.

Шубҳалик авқотни макруҳ деб,
Рўяки дилсофдин йуқдур ғараз.
Тилда, Барно, зикри ҳақ эл кўзига,
Дилда шину қофдин йуқдур ғараз.

* * *

Ринд элига пир баён этмади ваъз,
Ваҳ, чаро бизга ҳаён этмади ваъз.

Нақдини курди бу воизи гаранг,
Ростгўйликни бирон этмади ваъз.

Насяни ваъда этиб, нақдин олиб,
Эл ҳамёнини гумон этмади ваъз.

Жаннату ризвон ўлур тонгла, дебон
Ўзи ҳақида чунон этмади ваъз.

Бу унуб бодасини деди ҳаром,
Ришва сўзини аёй этмади ваъз.

Гапуруу зулм элининг фойдасига,
Адлин вирди забон этмади ваъз.

Сўзидин мажлиси Дилшод ўлмай,
Ўзи ҳам нафъи замон этмади ваъз.

* * *

Адабда шоҳи муашшир эрур ўшал Ҳофиз,
Фалакда моҳи муҳашшир ғайр мағал Ҳофиз.

Тажнис сўз топарда мисол топилмағай,
Кўзунгга жилванамо кўргузур маҳал Ҳофиз.

Шароби антаҳур ичди, кетурди таърифини,
Ҳаёт тарихи ичра қилиб амал Ҳофиз.

Шиб қилди маломат Ҳофизин куфр илғаб,
Бу йўлда қолмади асло, бўлиб қамал Ҳофиз.

Навой нақлида «тўтти хушнаво» эрди,
Лутфини баҳрида ёзмиш нечанд, ғазал Ҳофиз.

Илмига таассуф этурмиз, сурур даштига,
Биронта ёзмади шеъри аро дағал Ҳофиз.

Дилшод ўқишда устод, ёзишда пир деюр,
Ўзини илмига банд этди муштағал Ҳофиз.

* * *

Мавҳумотдин мосиволик ном таратган ўзимиз,
Ақлу ҳуш меҳнат била дунё яратган ўзимиз.

Риндмиз дайрнишин, бода нушу жандапуш,
Борлиқ сайрига эли қаратган ўзимиз.

Эрлар даврасига кирма деюрсизлар ғайур,
Биз ҳам одаммиз дебон ҳансиратган ўзимиз.

ابن قتیبه دارد دیگر عکله منده و پستان است متاهی گویند در عکله

جزویب خورد تر باشد عکله ابوق پیماه و سفید است متا

ابوق مله و پیماه است یک جانور ک دیگر است کلانی او

برابر سانه و لاج مموله بوده باشد سنج و خوش رنگ است در بالهای خود

ک پیماهی دارد یک دیگر گرج است بار لو عاج شپه است از

بار لو عاج خسی کلان تر است یک رنگ پیماه است دیگر

Дунға меҳр қўюб, бодани ичма деюр,
Бода иуқ, оби унноб деб, шарширатган ўзимиз.
Шайх Мансурал аналҳақ ила Машраб пиримиз,
Ишқсиз шайх кўзини пирпиратган ўзимиз.
То муҳаббат ўти оғзидин шарора урмаса,
Мордек бошин мажақлаб, чирчиратган ўзимиз.
Суфийи жоҳил, кўзинг оч, булҳавас булма дебон,
Барно ила ғазал ўқуб, қийқиратган ўзимиз.

* * *

Келинг, қизлар, чалайлик даф ила соз,
Бир осойиш замонни чорлайик боз.

Диёримизни таъриф айламакка
Ҳамма мақсадни бирга айлайик соз.

Қушиқни Нодира шеърига боғлаб,
Бўлайлук созига бизлар ҳамовоз.

Увайсий бирла Маҳзуна қошида
Турайлук суҳбат айлаб бирга дамсоз.

Ғазаллар пардасини ҳар қаноти,
Ҳаётлик кўнглимизда этса парвоз.

Кимики мисли маъдан эрса рангин,
Ғазаллар ҳусни эрмас, балки пардоз.

Жамоли мисра асли эрса, Барно,
Ўқуған одам айлар онча эъзоз.

* * *

Дилда мисли чашма қайнайди ҳавас,
Қайнашидин лаҳза қолмайди ҳавас.

Бу ҳавас кўплардадур, деб уйласам,
Тунлари уйқуни қувлайди ҳавас.

Ҳар киши ҳар турлик ўйлар бу ажиб,
Ҳар кўнгилни қўймай овлайди ҳавас.

Мандағи ўйлар тамоми ўзгадур,
Юрагим сиррини кавлайди ҳавас.

Орзуйим шулки, кунжи хонадин
Қизларим чиқмоғин хоҳлайди ҳавас.

Мени ҳам синнимга сини қўшмоқ ила,
Аллоли замонга чорлайди ҳавас.

Барнони ўн бора синнини кесиб,
Анбар қиз ёшига боғлайди ҳавас.

* * *

Ёшим элликдин ўтубдур ҳеч сўнмайди ҳавас,
Навжувонлардек бўлинг, деб яхши ўйлайди ҳавас.

Ишқ ўтида куйдим, мадфун бўлдим, ўтди умр,
Ўзи кўнглумни қитиқлаб, шўх куйлайди ҳавас.

Бир замонлар зўр умид бирла тараҳҳум айлабон,
Бу забони лолга сўзлашни сўйлайди ҳавас.

Ишқ дардин дема кимга онт берганда ичиб,
Боз ошиқлик тақозосини қўймайди ҳавас.

Рост айтур гар ҳавас ўз йўлидин ҳеч қайтмагай,
Гар ниятга етмагунча суст бўлмайди ҳавас.

Эй ситамгар, қўй, дилим абгордур зулм ўтидин,
Ишқ ўти андин қавий, деб бирга зўрлайди ҳавас.

Қайта бошдин бу дилим гўё баҳор ўлмиш, кўринг,
Ваҳки, Барно кўнглидин кўкларга урлайди ҳавас.

Мажлис аро жом тутмоқ бизга хос,
Мавҳумот сиррин унутмоқ бизга хос.

Ҳар рибо ришва қиёмидин кечиб,
Мўндини лойини ютмоқ бизга хос.

Савти Довуду вараъдин сесканиб,
Муғбача созин эшитмоқ бизга хос.

Ул тамуғ учмохдин умид узуб
Ёр дийдорини кутмоқ бизга хос.

Қора чодир бурканиб ўтирмайин,
Назм айёмин юрутмоқ бизга хос.

Хонақоҳ ҳангомасин пешпо уруб
Ринд элин дайра киритмоқ бизга хос.

Май ичиб, Дилшод, хуррамлик ила,
Зулмининг беҳин қурутмоқ бизга хос.

Тақдир дедим, биймдин ҳеч ўлмадим халос,
Ваҳм айладим, жиндин бўлолмадим халос.

Қай кун тасаввуф аҳлига бўлганда ҳамнишин,
Бийм қолмади, аммо диндин бўлолмадим халос.

Аҳли хирадга ёндошиб, қувдим тасаввуфин,
Ихлоси эътиқодини тан олмадим халос.

Фикр айладимки, рўзғор олоти не турур,
Омузиши хирад дедиму бўлолмадим халос.

Вужуд аҳли рўзғор илмини ахтарур,
Донишкада даргоҳидин ман ўлмадим халос.

Не кўзга жилвағар эрур, не қўлда хушку тар,
Кўруб, тутуб, ўзга йўлга кироладим халос.

Дилшодни тарсо дебон ҳукм этди қозилар,
Бош кесдилар, жон чиқмадию бўлмадим халос.

* * *

Ман ҳукм этарам: ватаним обод бўлмаса бўлмас,
Қашшоқ элим охири навзод бўлмаса бўлмас.

Йўқдур ҳеч иложи, орзу чиқар рўёбга,
Вайрона бадалида шаҳар бунёд бўлмаса бўлмас.

Кўп ринд жафо ичра тан жисмини билмас,
Охири бўлиб ҳушёр, овод бўлмаса бўлмас.

Дайр аҳли наздида, бу дун ҳар лаҳзада нобуд,
Даҳшатли калисо низ барбод бўлмаса бўлмас.

Эй пирн муғон, майкадани йўли қаёнда?
Сармаст ўлиб ишқ ғазали ижод бўлмаса бўлмас.

Барно қўлига қоғоз бер, битсунки ҳукмин,
То элиға саодат иршод бўлмаса бўлмас.

* * *

Васвос ила шоҳни айлади аъмо уруш,
Шоҳни шоҳаншоҳ қилишға айлади даъво уруш.

Жаҳонгирлиқ таманиноси шунча эрурким,
Бу номардға Амирни айлади аъзо уруш.

Кўнглиға гулғула солди, не ўйинлар кўргузуб,
Қон ичиш иштаҳасин айлади аъло уруш.

Хон бечора урушни ҳамчу қимор ўйлади,
Ютдуруб бор бутин, айлади яғмо уруш.

Истравшан устига ҳар йил черик бирла бориб,
Эл бошини қуббалаб, айлади ғавғо уруш.

Шоҳдин шоирлиқ отин ювди охири кўрунг,
Шоҳни мот қолдуруб, айлади савдо уруш.

Орзу Барноға шулки, бу Амир шоир эрур,
Шеър шамшири ила бўлғуси нопаддо уруш.

* * *

Бўстонимға ғазаб бирла ғазо деб келди қиш,
Шум ажални қосидиман, тут азо деб келди қиш.

Яшнаған гулларни ҳайбат бирла сўлдурди ғажор,
Қошу мўйлаб музлаган ҳолиға «воҳ» деб келди

қиш.

Ёз фаслидин намуна бир фаровон куз эди,
Қаҳратон бўронини олдиға солиб келди қиш.

Сардарахт яфроқларин олтун каби ҳар ён сочиб,
Раҳмсиз топтаб, оёғ остиға олиб келди қиш.

Нотавон кўп жониворлар ўрмалаб юрган эди,
Ҳайбати бирла бу мазлумларни чолуб келди қиш.

Йўл тополмас эрди айғоқчи йўлин кўрсатмаса,
Посбон ғафлатда қолғанга қувониб келди қиш.

Нозу неъмат лаззатидин қон югургай рангига,
Қонсираб, ҳолдин кетиб, бўздек оқориб келди қиш.

* * *

Гар ой ғарб тарафидин қилур бўлса тулуъ,
Ҳам офтоб у ердин саҳарда қилса тулуъ.

Ҳамон ўйлама маҳшар бўлур дебон ерда,
Бўлур янгича дунё, замон этса тулуъ.

Бу моҳ кечаси кукда турар шуъла сочиб,
Мағрибга ботгай ушал он қуёш этса тулуъ.

Қуёш эрта чиқару ғурубга бош қуёр,
Умрини охири ҳар кун ҳазор этса тулуъ.

Қачонки нури саодат чиқар бу оламга,
Кунини кечаси бўлмас ҳамон этса тулуъ.

Нурини мингига ошургай заминга сочмоқга,
Қиш ичра ёз бўлурмиш баҳор этса тулуъ.

Бу кунда отун улишдин у куннинг шогирди
Барнога афзал эрурди амон этса тулуъ.

* * *

Ҳижронимда ёниб турган шамчароғ,
Ман бирла тенг тортуб турур ғам чароғ.

Кунглумдағи чуғим каби учмайин,
Кечалари манга бир ҳамдам чароғ.

Кўз ёшини тўкуб йиғлар ҳолимга,
Изтиробга тушганда ҳар дам чароғ.

Ман оламни зулматда деб инграсам,
Қаро кийиб тутадур мотам чароғ.

Мижгонини чизғинидин сиёҳий
Бериб бўлгай дардимга малҳам чароғ.

Жон берурда деюр, оби дийдамдин
Қувват олуб, ёнур лак-лак ҳам чароғ.

Ҳамдамимнинг сузи мани аллалар,
Дилшод улсам ёнар бир олам чароғ.

Ўзини эл ичида сўфинамо этди вараъ,
Жазаба тутса қулини сўйи само этди вараъ.

Кўзларини юмдурибон мухлисги гумроҳни ҳам,
Тилини гулдуратиб чуну чаро этди вараъ.

Гар дуо изласа бир омийи пур жафопеша,
Йўлидин оздурубон бир бевафо этди вараъ.

Кирса шифо излаб агар бир мариз савмаа аро,
Самъ тузуб саҳл дардини бедаво этди вараъ.

Шаръ сўзин пеш этибон ўзида йўқ амал сира,
Уй-жойидин совутиб, бир мосиво этди вараъ.

Дин йўлидин бериб хабар нафс бандаси,
Ҳар ким гапурса йўлига беҳаё этди вараъ.

Савмаасидин юз ўгуруб, Барно борур майкадага,
Юргузолмай дин йўлига алвидоъ этди вараъ.

Эй малакнамо жоҳил, бу жамолингга туф-туф,
Ҳайф ўтубдур умринг, бу камолингга туф-туф.

Дунёни тушунмасдин соч оқарди, билмассан,
Ўтган умр ниқоби ул оқ рўмолингга туф-туф.

Ўз худопарастдурсан, қора дилда макринг кўп,
Элни алдашга фикринг, ҳасбу ҳолингга туф-туф.

Сўзлабон мазороту кўб зиёратинг доим,
Лафзда қироатвор қилу қолингга туф-туф.

Ишратинг ошурмоққа эл хунин сўруб топқон
Нақши уй, палосингу молу ҳолингга туф туф.

Мурғ каби умр кўрдинг кўп заиф камандингда
Ҳар нажас ғизоингдур, моҳу солинганга туф-туф.

Яхши отга бир қамчи, санга юз минг ҳам ўтмас,
Деди дарғазаб Барно, думу ёлингга туф-туф.

* * *

Хаста кўнглим тафу този бир тараф,
Телба дунё ишва нози бир тараф.

Бир тараф ажзу бино овозаси,
Бенаволарнинг овози бир тараф.

Қулбалар ичра муножоту йиғи,
Тамбуру даф, найни сози бир тараф.

Пойлуч манзил тополмай сар гаранг,
Таблада қуш асбу този бир тараф.

Ошиқи бечора йўлда жон узар,
Сохта дилда ишқбози бир тараф.

Бу фалак кажравлигини қўймади,
Мазлум эллар арзи рози бир тараф.

Бахтини Дилшод исёндин топар,
Ҳақни айтур сўз гудози бир тараф.

* * *

Бою эшон оллога қул,
Оми одам муллога қул.

Худога қулман, дейди бой,
Асли мақсад тиллога қул.

Бой баччалар пулга тўймас,
Отасидек суллога қул.

Туқлиқ чиқарғуси шухлиқ,
Базм, ичкилик, яллога қул.

Халқ ризқини гулин ерлар,
Яхши овқот хуллога қул.

Авом ичра важду самъ
Шайхлар макру ҳиллога қул.

Барно, инонгуси ҳар ким
Чиндин эрса оллога қул.

* * *

Телба кунглим доим ғамнок,
Шул сабабдиндур давримиз бебок.

Рўзгорим мактабим бўлди,
Илм олсун соҳиби идрок.

Бизга мактаб этди рўзгорин,
Жабрдин айлаб яқосин чок.

Ким қидирди ҳақ адолатни,
Золим ичурди захр ила тарёк.

Сарватини муфтхур олгач,
Бенаволар кушонур тун шок.

Ҳоким эрди минг қабоҳатдин,
Марг тотти Ковадин Заҳҳок.

Етма, Дилшод телбалик айлаб,
Чиқ адолат йўлига чолок.

* * *

Мулло айтса қандоғ эртак,
Анга бовар айла бешак.

Худо ўзи азал кунда
Бойни бино этган зийрак.

Қамбағални рӯзи мисоқ,
Руҳини низ этти тентак.

Шул сабабдин боёнларга
Кийдургуси кимхоб, ипак.

Тентакларни ёмон кӯруб,
Ун урнига берди кепак.

От ғазотда қон кечади,
Юк ташийди шўрлик эшак.

Эшак роҳатга улансун,
Барнодадур ушбу тилак

* * *

Найлайин ҳолимга бир йул ёр парво қилмасанг,
Бу малоҳат боғига сайр ила маъво қилмасанг.

Ишқ ўти ёнган замон ўчурмоқ учун сепгали,
На бўлурди ёшимни мисли дарё қилмасанг.

Раҳм этурсан ул йироқдин маҳзаринг қирин солуб,
Соврулурди кулларим гар бу муаммо қилмасанг.

Кўзни юммоқлик маҳол ўлди манга бу дунёдин,
Қўрқар эрдим тири чашминг ҳукмфармо қилмасанг.

Тийра эрди рўзгорим ҳажри ишқинг даврида,
Равшан ўлмас эрди юздин пардани во қилмасанг.

Ишқ бозорига кирмоқ бўлди одат ман учун,
Ким билур эрди ҳусн нархини савдо қилмасанг.

Қўрқаман, Барно, бу ҳуснимни хазон этмоқ учун
Дўсти нодондек васл вақтини яғмо қилмасанг.

* * *

Шунчалар булур, ёрим, ёрни интизор этмоқ,
Меҳринг ўтини солиб, куйдуруб қўюб кетмоқ.

Соғиниб жамолингни, васфиға ёзуб ашъор,
Лола яфроғи узра мижгон ўқида битмоқ.

Ахтариб висолингни, тоғу чулни сайр этдим,
Бормукин илож асло васлинга яқин етмоқ.

Ой юзлик нигорингни куйдуруб қўюб кетдинг,
Келгил эмди, бас, шунча ёр дилини ранжитмоқ.

Маъшуқани дардиға ҳозик эрур ёрий
Сан начук табибдурсан хасталарни оғритмоқ.

Биймдин сира эмди, ваҳми йуқ гаюр Барно,
Мумкин эрмас эмди бу ошиқини қўрқитмоқ.

* * *

Фалакда йилтираб турурди кўзим,
Улуғлик илгида эрди юлдузим.

Миррих ёниға бормоқ йулини
Хирадманд оғзиндин сўраган ўзим.

Кун чиқмай ҳавони босғанда булут,
Кўзини ишқалаб эрди кундузим.

Худоё, ёруглиқ ато айла, деб
Такроран чиқарди оғзимдин сўзим.

Эртадин кечгача қуёшни кўрмай,
Мағрибда шафақға нигорон кўзим.

Бир ўзим умрбод кўрмам зиёни,
Искандар мисоли бўйса мунгузим.

Қуёшни кўрурман ер остида ҳам,
Дилшодман, қирқ қулоч эрур илдизим.

* * *

Сурарлар табъи Дилшодимга Барно номин олганим,
Бу ҳусним оразида ҳуб зебо нақш солганим.

Сочим сунбул деюрлар бу таним тоғида ҳилпирган,
Деюрман ушбу жорубим ила юртим супурганим.

Қошим меҳроби ичра сажда қилмоқ истади ёрим,
Дедим, кўргилки, бу икки жаҳон қурмини сўрганим.

Кўзим ойинасига термулуб турса агар кимса,
Кўрар эл кулфатининг фикратида уй сурганим.

Юзимда товланур бу қип-қизил қон олма монанди,
Билингим, кўп шаҳидлар қонидин юзимга
суртганим.

Лабим лаълига боқма, бу юракдин томчидур асли,
Аламдин қон қусуб эрдим, лабимда боқи қолганим.

Деюрлар тишларинг, Барно, мисоли дур ва ё олмас,
Бу тиш мишгон ўқидек зулм қилгучига отганим.

* * *

Жаҳоннинг бўстони Истравшан,
Ажойиб достони Истравшан.

Бутун оламга машҳур лалми буғдойи,
Патиру касирда нони Истравшан.

Ҳисоби йўқ узумзорини асло,
Муносиб боғбони Истравшан.

Мударрис қошида таҳсил қилгай
Тамоми зодағони Истравшан.

Машаққат бирла рўзгор ўтказурлар
Ки, аксар хонадони Истравшан.

Амир қозиларидин бўлди дилгир
Тамоми посбони Истравшан.

Ба озоди расад Дилшоду бошад,
Кабиру навжувони Истравшан¹.

* * *

Оразинг, ёр, санга мавзуи шиор ўлсун,
Қоматинг диёримда мавсуми баҳор ўлсун.

Форсий гуфтам абруи ту, гар сўзласам қошинг,
Бог аро икки раста гулу сабззор ўлсун.

Туркий айтганим кўзинг, форсий — чашми оҳувор,
Кечаларда юзингга термулўб хуммор ўлсун.

Новакест мужгонат, форсий агар гўям,
Гулшанимда гирдогирд соқчидек қатор ўлсун.

Юзларингни тавсифин гарчи сўзласам, ёрим,
Бог аро занахдоним олмау анор ўлсун.

Форсии ба дандонат алқийс агар орам,
Ар гулойингда шероза боби эътибер ўлсун.

Қўлларингда сочимнинг торини санаб боқдинг,
Соли умри Барноро зулмат ошкор ўлсун.

* * *

Бориб айтгил, ўшал маҳлиқо албатта келсун,
Вақтни ўткизмай қошимға бир сабо, албатта келсун.

Бовужуд йўл йироқдур, кўз тутарман кеча-кундуз,
Ман тарафдин ёрга қил илтижо, албатта келсун.

¹ Таржимаси: Дилшод озодликка етармикан, Истравшаннинг катта — навжувонларидан бўлармикан.

Йўлда бордур кўп рақиблар, ишванинг душманлари,
Ботуруна йўл босиб, қилмай ибо, албатта келсун.

Ҳамчу сарҳаддин ўтар мижгонларим сарбоздур,
Дедилар, сарбозга боқмай қиё, албатта келсун.

Ҳажр дардига гирифтору тараф таъжил этиб,
Васл дорусни қилмоқга даво, албатта келсун.

Ҳийлагар дўстлар қўлида оқ яловлардур маҳоб,
Кўтарай бошига ол ранглик ливо, албатта келсун.

* * *

Азалда ер учун қон ила жон сув,
Бинокори замину ҳам макон сув.

Вале Фарғона, Хўқанд ерларинда
Халойиқга балойи ногаҳон сув.

Чораки сув тўсилгай, банд этилгач,
Уруб ўтгай тўғондин паҳлавон сув.

Илмсиз рўдаполар берса фатво,
Одамларни ютадур бу ёмон сув.

Тўғонни тўсмоғининг ҳийласига
Одам ерман деюрмиш шайтон сув.

Топиб Турсунбою Турдинисони,
Босилиб, тўхтар эрмиш бегумон сув.

Илоҳий, ер ютсун фитнажўни,
Булай Дилшод булганда равон сув.

* * *

Замона аҳли ичида эрур баъзи асов,
Бегига қилса хушомад биронта якка махов.

Одамлар ичра ажойиб ясаб ўзин аъён,
Кимки тўғри гапурса тилига солди гаров.

Қўлида илму ҳунар йўқ, қуруқ лаини маддоҳ,
Бойларга қил деб итоат, умрни қилди эгов.

Демаким, биргинадир деб шу турфа айғоқчи,
Осондур этса насиҳат анга агар биров.

Они шериги бордур бозору масжидда,
Бири асов, бири пес, бири махов — бу учов.

Ҳаммомга борса учовлон бизлар аъёнлар деб,
Гулаҳда кулга бўянглар, бошига уруб кўсов.

Тўйларда иззат этардин ҳазар қилур Барно,
Табақда ош қўйишдин зарур эрур сулов.

* * *

Икки мардум кўрунур кўзима ҳар бир гуруҳ,
Ҳар гуруҳ бир тоифа, ўзга бўлодур бир гуруҳ.

Ақлу дониш кучимиз меҳнат қилуб ҳуккомга,
Халқ аро жон бобида кўблик қилодур бир гуруҳ.

Майсалар ичра тикандек ёлпайиб бечиз, фақир,
Фойда бермас ердин лаззат олодур бир гуруҳ.

Меҳнату сарватларидин бенасиб муҳтож эрур,
Бойга инсоф бер деб, ҳақга ёлвородур бир гуруҳ.

Муфт сарватлар туфайли тўғён ўлуб минг фосидо,
Ўз диёрин раҳнагарларга сотодур бир гуруҳ.

Сабр ила умид этар яхши мавсум кунларин,
Меҳр ила ўз юртини жондек суёдур бир гуруҳ.

Истаюр Барно бу оламда тириклик соҳиби,
Ўз яратган нозу неъматдин тотодур бир гуруҳ.

* * *

Тонг маҳал чиқди ҳарамдин турфа моҳ,
Шеърят тожини кийган подшоҳ.

Таъзим этдик ихтироми назмиға,
Лойиқ айлаб анга ҳурмат, иззу жоҳ,

Қим — дедим, Нодира, дедилар ани,
Енида Вайсий турур оламфаноҳ.

Ҳар бири минг шоира ўрнидадур,
Икави бирла тўлур ҳар боргоҳ.

Бир анор васфи учун минг офарин,
Деб малика бир манга қилди нигоҳ.

Шу билан етди бошим то осмон,
Қолабимға тўлди лиқ меҳри гиёҳ.

Даврасида ўлтуруб Дилшод эдим,
Айрулиқ этди мани ҳолим табоҳ.

* * *

Ажойиб дилкушодур Ўратепа,
Топилмас хушҳаводур Ўратепа.

Тияншон доманидин то ба Жайҳун,
Кушоду бар ҳаводур Ўратепа.

Қачон сайр этсангиз қиру адирда,
Ҳавойи пуршифодур Ўратепа.

Саросар ғаллазор ичра гиламдек
Кўринган гулнамодур Ўратепа.

Шаҳар ўртасидаги катта сойн,
Суви дардга даводур Ўратепа.

Шаҳар атрофи боғат бе сару ҳад,
Узуми тўтиёдур Ҷратепа.

Хуқанда кун кечурди гарчи Барно,
Хуни нофиға жодур Ҷратепа.

* * *

Эй сабо, қўзғотмагил сарвингни авроқ устина,
Бу ғубор ўрнашмасун боғ ичра яфроқ устина.

Қўрқаман ой остида пайдо бўлур холи сиёҳ,
Парча доғ ўлған мисоли буржи байроқ устина.

Игнадек доғ ўрнаса бу кишвари Фарғонаға,
Чуғ босғум доғ солған ҳамма бармоқ устина.

Шарбати нобин қурутса ёрдин айлаб жудо,
Боз чанқоғим ошурса шунча чанқоқ устина.

Чўли саҳродек маконим эслатур дил маскани,
Жон қуши гул топмағай қўнмас бу янтоқ устина.

Бу ватан дардини айтиб, соз чолғоним учун,
Зулм уйнар кеча кундуз барча муштоқ устина.

Назм дарёсиға чумдинг, сайд бўлмоқ тақдиркан,
Нақш эт, Барно, бу номинг банди қармоқ устина.

* * *

Куз бўлди ҳаёт йилин баҳори,
Лайло кабидур иқлим наҳори.

Яфроқ юзи тирналиб бу қошға,
Пир-пирагуча эмас мадори.

Гул нахли хам ўлуб ғаму аламдин,
Бошини солуб қилади зори.

Андин на ўлурди ғунча сўрмоқ,
Кўз ёши оқиб бўлурки жори.

Кимлар анга бу ситамни қилмиш,
Сўрсангиз имо қилур зоғ сори.

Ул буми шум қўнибди гулга,
Заҳр ўлмиш ғунчасин ғубори.

Гулдек юзи саргайиб бу — Барно
Деди: «Бошимиздадур зулм бори».

* * *

Қўлимға олиб соз, ялли,
Қилғум қўшугим оғоз, ялли.

Бу ялли-ялли Истравшан,
Бу ялли мисли шаҳноз, ялли.

Бу ялли-ялли Хўқанддур,
Ҳам ялли Олмосу Понғоз, ялли.

Бу ялли-ялли Самарқанд,
Ҳофизга ўлур дамсоз, ялли.

Бу яллини гар эшитса богбон,
Анга қиш ўлур чу ёз, ялли.

Деҳқон эшитиб қолурса ногоҳ,
Саҳрога қилур парвоз, ялли.

Барно ўзидур хушрўй азалдин,
Шеърида йўқдур пардоз, ялли.

Қош деган мундоғ қаро, нилдек намудор ўлмагай,
Мижгон ўқи зич тамому тиги хунхор ўлмагай.

Юзда оқлиқ, ўзда қирмиз, олма нақшингори,
Қон ўйноқлаб кўзингизга, шафақвор ўлмагай.

Юз ила лаб орасида бир ҳабаш сарбоздек,
Қўз тикиб жонингиза тирик ситамкор ўлмагай.

Йил-йил кулдургучи ёшинмачоқ ўйнар эса,
Лаб чузиб, меҳр ўтидин юраклар абгор ўлмагай.

Икки ой бир-бири бирлан ўпушиб турган каби,
Лаъли лаб шахдин томузуб, кўп шакарбор ўлмагай.

Тиш чаман тоқидаги шероза монанди бўлуб,
Чоки қандил гирдига тизган садафвор ўлмагай.

Хуснига одоби низ кўп доли гул тушган каби,
Табъи Барно узра зебо хулқу атвор ўлмагай.

УРАТЕПАГА ХАТТИ МУШТОҚОНА

Эй туғулган манзилим халқи, омон хуш бормисиз?
Сиз ҳам эмди мисли бу шахри Хуқанд хуш бормисиз?

Биздаги ҳукмронлиқ ўзгарди, келди бу ўрус,
Қолган умрингизда андак бегумон хуш бормисиз?

Эски пучак пулни эски деб баралла айтингиз,
Янгиси пучак бўлгунча алъамон хуш бормисиз?

Эмди қўлдин қўлга ўтмас шахрингиз, қишлоғингиз,
Ўз ватанда ёр-оғайни жовидон хуш бормисиз?

Лек андак хиралиқни бартараф қилмоқ керак,
Эски понсадларға зидду бирзабон хуш бормисиз?

Икки аждар тил упушса балдани вайрон этар,
Бошини янчмоқ йулида беамон хуш бормисиз?

Оҳқим, аҳли илмдин футр кетди, во дариг!
Боамал иш тутғучи ҳеч олимон, хуш бормисиз?

Эмди йул очуқ, келинг Хўқандға, хешу ақрабо,
Сизки Барно шаҳрида ҳар хонадон, хуш бормисиз?

ТАРИХИ МУҲОСАРА

Мани мазлум бу юртумдин ажаб сарсон бўлуб
кетдим,
Мисоли гунжишк¹ дар қайди бир қапқон бўлуб
кетдим.

Бу ўн етти ёшимда айрилиқ тушди маконимға,
Амири золим илкига тушуб, нолон бўлуб кетдим.

Қари момом қолуб жағора ичра беҳабар мандин,
Ўзум побанди мазлумман, кўзум гирён бўлуб кетдим.

Аё, эй Истравшан халқи, уйғон, ухлама ҳаргиз!
Сани аҳволинга беҳад ўзум ҳайрон бўлуб кетдим.

Бўлуб мардона, отлан, кейинимиздин интиқом олғил,
Манам монанди бир гушандаи марвон бўлуб
кетдим.

¹ Гунжишк — чумчуқ.

Халойиқ, борсангиз Хуқанд сари ҳеч раҳна
солмангиз,
Икки эл ўртасига соҳиби ирфон бўлуб кетдим.
Ушал ер халқи бирла бир бўлуб, бир тилда
булсангиз,
Кушойишлар бўлур, деб дилда бу армон бўлуб
кетдим.
Ўзум юртумда Дилшоду мусофирликда не кечгай
Ки, сар то по бараҳна йул бўйи ғалтон бўлуб кетдим.

М А С Н А В И Й

ХОТИМАИ МУНТАХАБУЛ-АШЪОР

Мани аслим эрур оламға равшан,
Таваллуд манзилимдур Истравшан.

Самоға бош урмиш барча тоғи,
Эрам нақдинаси оламда боғи.

Адирларда кўринур мисли чўғдай,
Жаҳонға манзур улган лалми бугдой.

Ушал равшан шаҳарни қизи эрдим,
Ушал тоғлар аро юлдузи эрдим.

Ўзумзор ичра ўсган эрдим озод,
Онам қўйнида эрдим шоду Дилшод.

Таваллуд минг икки юз ўн беш эрмиш,
Ўтуз икида мулкимдин айирмиш.

Умархон ном золим, номи шоир,
Чиройимиз кўруб, ул бўлди жобир.

Кетуруб бу Хуқандга ул пиёда,
Ситамни солди бизларга зиёда.

Ҳамани Шаҳрихонга ҳайдадилар,
Мани хон ўрдасига ҳайдадилар.

Бу хусним бўлди бошимга ситамкор,
Мани чорлатди қошига у жаббор.

* * *

Деди: «Шоира дейдилар отингни,
Манга билдур басо асли зотингни?»

Дедим: «Юртимда Дилшод эрди отим.
Амир тиғида яксон бўлди зотим».

Деди: «Ушбу анорга не деюрсан?»
Дедим: «Қизлар хунидин тўлдирибсан».

Бақирди, кирди эшикдин маҳрам,
Деди Хон: «Шармандани берғил барҳам».

Элитди, зиндонбонга топшурди мани,
Ул девордин четга ошурди мани.

Бўлдум озод илгидин, қолдим тирик,
Ушбу кулба аҳлига бўлдим шерик.

Ингирма йил мактаб очдим қизлара,
Ҳирсим баланд бўлди доим ашъора.

Ўзум битдим мингдин ортуқ ғазалини,
Зикр этиб ўтдим охир азалини.

Минг уч юзда кузга етди баҳорим,
Билмадимким, қачон келгай наҳорим.

Доим руҳим замон учун дод этар,
Анбар отун охир мани ёд этар.

МУХАММАСЛАР

НАВОИЙ ҒАЗАЛИГА МУХАММАС

Анбар отун лабларин лаъли бадахшон айлагач,
Тишларини чун садаф дурри зарафшон айлагач,
Икки наргис кўзини ҳамчун дурахшон айлагач,
Ҳусни ортар юзда зулфин анбарафшон айлагач,
Шамъ равшанроқ бўлур торин паришон айлагач.

Қай куни раъно юзингни абрдек тўсди ҳижоб,
Бу бошимга ноумидлик куйинди келди азоб,
Телба кўнглим бўлди аҳгар, бўйи чиқди чун кабоб,
Тиг ила пайконларинг етди кўнгил бўлғач хароб,
Сув қуюб, тухм экинги ул кишварни вайрон айлагач.

Ҳеч раҳм этмай йўлумга тезладинг кўб тозини,
Кўплашиб сайд этдилар бечора кўнглим ғозини,
Шуйла хушнуд айладинг сан шум рақиб ғаммозини,
Қон эмаским, ёпди гулгун ҳулла жаннат хозини,
Ишқ мақтулин шаҳид айларда урён айлагач.

Беҳабар эрдим, ўзи тушимда жавлон айлади,
Сабзалар узра чу товуси хиромон айлади,
Аввалида, юз ёшуруб мани сарсон айлади,
Охири кўргузди юз, оламни ҳайрон айлади,
Ёшурун олди кўнгул, кўзимни ҳайрон айлагач.

Тийра новаклар ила кўксумни қилди чок-чок,
Дил маконига кўзин ташлаб, деди ичи ковак,
Ваҳки, бу дил риндлар дайри каби ғори мағок,
Жонда қўйғоч нақди ишқинг қилди кўнглумни

ҳалок,

Ўлтурур маҳрамни султон ганж пинҳон айлагач.

Тангри гар ул гул юзини шунчалик шўх этмади,
Онинг ишқида нигорон ошиқин чўх этмади,

Юзини кўруб бу Барно, мунча андуҳ этмади,
Эй Навоий, ишқ агар кўнглунгни мажруҳ этмади,
Бас, недурким, қон келур оғзингдин афғон айлагач.

* * *

Саводинг чиқди, хат ҳуснин чиқориб олмадинг,
Барно,
Дилиннга илм қувват берди, олиб қолмадинг Барно,
Замоннинг норасолигин дадил айтолмадинг, Барно,
Ва лекин чистон ёзиш ишида толмадинг, Барно.
Ўшал чистонларинг магзини ҳеч чақолмадинг, Барно.

Жунун илмидин андак чиқарганман саводимни,
Фақат ушшоқ муаммоси олибдур ҳушу ёдимни,
Куним ҳам кечадек, зулмат ҳарифи олди
шодимни,
Нетайким, додхоҳим ҳеч эшитмайдур бу додимни,
Сан ҳам бир йўл бу додимга қулоғинг солмадинг,
Барно.

Бориб айтгилки, ёрим ҳажр дардини давом этсун,
Манга ишқ нозу андуҳин йироқлатмай мудом этсун,
Мани ошиқлигимни бир йўла ул эҳтиром этсун,
Бу жон чиқмоққа етканда «нечуксан», деб калом
этсун,
На чанд айтдим санга, шундоғ жадал айтолмадинг
Барно.

Билурман ишқ бобида рақибимдин сабоқ олмиш,
Суюкли ёримни куйдургали уйлук табақ олмиш,
Манидек дустларни жазосига фалак солмиш,
Жунун саҳроси ўрнига балолардин қамақ солмиш,
Сан ишқ риидлари ҳолидин ибрат олмадинг Барно.

Ажаб ёрики, риндлар дайрига келмак ҳавас қилмас,
Ва ё жабрини жабборлар қатори пешу пас қилмас,
Ақал кўнглимни олмоқ-чун бирон яхши нафас
қилмас,

Гадолар ҳолига бир йўл узини додрас қилмас,
Сани айбингки, бўйнунига ридосин солмадинг, Барно.

Кел эмди, ишқисизларнинг қаторидин чиқиб кетгил,
Сан ҳам пири муғон йўли илан майхонага етгил,
Олиб илгинга жомин, бенаволарга қадаҳ тутгил,
Тирикликда «шароби антаҳуро» деб ғазал битгил
Ки, шайху шоб олдида узр айтолмадинг Барно.

* * *

Энг яқин дўсту азиз, ҳамдарду дармондур китоб,
Ҳамдамим, ҳамсуҳбатиму ҳам қадрдондур китоб,
Манга илм ўргатгучи устод, билимдондур китоб,
Дил ғуборин артгучи ғамхўру жонондур китоб,
Танда жоним хизматиға рагдаги қондур китоб.

Ҳар китоб ҳар турли маъни бермоғи таълимидин,
Бир китоб баҳс этса илму маърифат таърифидин,
Ўзгаси сўзин адаб аҳлиға қилур тақдирдин,
Ҳар бир олимнинг китоби илми тавсифидин,
Адлу инсоф жорий этгай, ҳукми султондур китоб.

Шайх тасбиҳидин афзал, илм такрор этгучи,
Шахс унвониға лойиқ илм изҳор этгучи,
Бўлмаган афсонадин оламини безор этгучи,
Ҳар ҳақиқат бўлса оламға падидор этгучи,
Олими пурдида, донишманд — луқмондур китоб.

Ўқуғонда масту мустағриқ қилур хонандани,
Жониға роҳат берур ишқ сўзини донандани,
Тақдирини билдирур, хушёр этадур бандани,

Сиррин очиб ташлағай кажкул бирла жандани,
То абад дил тоза бўлғай, нури имондур китоб,

Тухми ирфон кишт эткизган зироат бобида,
Ужби тавфиқ канда қилғай чин риёзат бобида,
Дунёнинг меҳрини қуйғай ул бизоат бобида,
Яхши ниятларни кўзлайдур ижозат бобида,
Одамилиқ жисмида бир яхши деҳқондур китоб.

Очсангиз авроқини кўрингусидур турфа боғ,
Жилва бергай кўзингизга навбаҳор фасли бу чоғ,
Кўнглингизга рўшнолиқни кетургай бу чароғ,
Шодлиқ босиб кўнгилни ҳеч қолдирмайди доғ,
Донмо бўстонни яшнатғучи боғбондур китоб.

Бу замонда ҳамдами роз ўлмағач, ўқиш керак,
Ҳар китобни ўқиғанда маънисини ўқиш керак,
Андин ўрганиб адаб илмин, ғазал тўқуш керак,
Норасолиқни жаҳонда бихини қирқиш керак,
Илмсиз афсунчиларга тийри паррондур китоб.

Ўқуғанлар орасиндин кўп билимдонлар чиқар,
Маърифат илмини тарқатғучи гапдонлар чиқар,
Ердин кимё олувчи кўп деҳқонлар чиқар,
Мазлум эл бахтига кўп-кўп пир донолар чиқар,
Муштипар Барно Хўқандийдин бу дostonдур китоб.

* * *

Толеним кулсун, таманно фикридек бўлсун ҳаёт,
Элу халқ ҳукмида ёзган зикридек бўлсун ҳаёт,
Ишқ аҳлининг умиди меҳридек бўлсун ҳаёт,
Муғбачани(нг) жом тутган илгидек бўлсун ҳаёт,
Қалби равшан бу сахий кун нуридек бўлсун ҳаёт.

Эй қамар, юздин кўтар бурқаъни, олам яшнасуни,
Ҳур юзинг кўрган ҳамомо жумла одам яшнасуни,

Ман ила ҳамроҳ бир ҳамкор, ҳамдам яшнасун,
Манга осон тутмасун, ҳар булҳавас ҳам яшнасун,
Не учун девонадурман, билгулик бўлсун ҳаёт.

Базми ағёр ичра бир йўл гул юзингни кўрганим,
Шум рақиблар пешгоҳ, ман пойгоҳ ўлтурганим,
Хизматингда даст алиф-лом, эҳтиромда турганим,
Бошима бўлди бало бир илтифотинг сўрганим,
Ул балолар дафъ бўлуб, кўргулик бўлсун ҳаёт.

Илтимос улдурки бу маъюсларинг ҳолини сўр,
Зулфинга боғланган ул маҳбусларинг ҳолини сўр,
Остонингда боши, побўсларинг ҳолини сўр,
Но умид этма ҳама афсусларинг ҳолини сўр,
Ҳар ғариб аҳволини нек этгудек бўлсун ҳаёт.

Сан ижозат берки, риндлар борсун майхонаға,
Ағёрлар алфозидин ишонмағил афсонаға
Ким, алардин тушмагай кўзи ул кошонаға,
Тори зулфингни илинтурса бу мижгон шонаға,
Риндлар дайрига дархон ўтгулик бўлсун ҳаёт.

Ишқ сўзини Навоийдин ўқуб, таълим олуб,
Ҳажр дардига даво излаб, аёғимдин толуб,
Боргоҳинг остидин ўтмакка он жо қийнолуб,
Телбалар тубиға қўшулдум манам ақлим озуб,
Эй табиб, дору ичир, кун кўргулик бўлсун ҳаёт.

Раҳм қил, йўлингдаги ошуфта бу Барно учун,
Пойибанд бўлсун аду умрида бу Барно учун,
Ташла зулфинг торидин бир ришта бу Барно учун,
Дору қил гулгун висолинг хаста бу Барно учун,
Сан ила суҳбатда даврон сургулик бўлсун ҳаёт.

* * *

Дўстлар, ёпрулди кам-кам ўлкага вабойи малах,
Мулки Фарғона срига ёпушти балойи малах,

Боғлар япроғи қолмай емирди пойи малах,
Ерларда экинни қурутди тийри жафойи малах,
Эл ичра бўлди мусибат бу корнамойи малах.

Ерсиз, уруғсиз, уловсиз чорикер ўзи,
Сувсиз чулларда экин экар лалмикор ўзи,
Евғон гўжа ичарға пулсиз мардикор ўзи,
Оғир меҳнатга розию ночор ўзи,
«Дард устиға чипқон» деган сингари сазойи малах.

Сўхдин Хўқандға сойлар оқар қатор ўлуб,
Аммо сувини бергай эгалариға бўлуб,
Анҳори доим оқадур бойларда сувга тулуб,
Кимнинг раҳми келарки батрак ётур ўлуб,
Сувсиз ерларда расми кўп бўлур жойи малах.

Ҳукумат ўз айшу нашоти ила оворадур,
Бойлар уйида уюн, қўшуқу нағорадур,
Батрак ҳосил ололмай кўкси садпорадур,
Дод этса кимсага, етмас эмди на чорадур,
Қандоғ бўлур охир Хўқандда давойи малах.

Эй батраklar, бош кўтариб ғулув қилинг,
Бу бало ила аздаҳидил жанги жу қилинг,
Қирғунча бу жангни шому сабуҳ қилинг,
Ватанни шод этиш учун кўп қайғу қилинг,
Кутманг сиз асло осмондин жазойи малах.

«Қазоу қадар» деган сўз ҳама афсонадур,
«Жафоға рози бўлунглар», деган бегонадур,
Мардона бўлмоқ керак, бу нуноқ замонадур,
Кимки янги замонни чорлар, ўзи мардонадур,
Барно дер: янчингиз золим хайлин бажойи малах!

* * *

Ҳар лаҳза умринг баҳам тотурмиз,
Ҳар қатра сувдин баҳра топурмиз.

Қоронғу тунда бирга ётурмиз,
Ёв куксига ҳам бир тир отурмиз,
Мани ўстирган Фарғонажоним.

Жоним тасаддиқ Фарғонажоним,
Куксингда ўсдим гулгун Қўқоним,
Сан бирла яшнар еру жаҳоним,
Бағрингда мавжуд мулку маконим,
Юзингга кулсун охир замоним.

Ман санга доим мунису ҳамдам,
Лаҳза насиминг дардимга малҳам,
Ҳар қатра сувдир минг оби зам-зам,
Кўп меҳру шафқат санда мужассам,
Фарзанд эрурман, сан онажоним.

Офтобу ой ҳам ҳуснингга ошиқ,
Муҳаббат аҳли меҳрингга содиқ,
Аммо билурсан мавжуд фосиқ,
Тўфонда қолсун ўшал мунофиқ,
Минг йил омон бўл доруламоним.

Эй жонажоним, ҳеч бўлма диққат,
Бу жабру зулмат албат муваққат,
Кетар бошингдин барча машаққат,
Замона қилғай охир бир шафқат,
Кўнглимда йўқдур зарра гумоним.

Адаб уйини қилайлик обод,
Зораки бўлсак қайғудин озод,
Мушоиралар бўлганда бунёд,
Ғазал уқисин бечора Дилшод,
Нобуд бўлсун оҳу фиғоним!

* * *

Алам ўтидин куёдур жаҳон,
Дуди оҳ ила тула осмон,
Бетоқат ўлуб чекаман фиғон,

Манга раҳм этиб йиғлайди макон,
Титроқ босадур замин у замон.

Фаргона эрур ном бу диёр,
Рухсоридин ҳеч кетмайди ғубор,
Кундузи эрур ҳоли беқарор,
Тунларда йиғлар абри навбаҳор,
Кўксида манам шундоғ беомон.

Хуршид юзини тўсади саҳоб,
Семурғга ханжол ургандек уқоб,
Нур сочолмай булади хуноб,
Деҳқонларини аҳволи хароб,
Машриқ суйида шурлик Андижон.

Баёнларимиз нафса овора,
Туғени ошиб то бора-бора,
Атлас тўқиған қизи бечора,
Ясанмай юзга суртади қора,
Қора кунларга қолди Марғилоц.

Фоҳишабозлик қанча нафс ит,
Қизлар қатори хўрланур йиғит,
Мўйлаб чиққунча кўрмайди ҳайит,
Эй худо, эмди оҳимни эшит,
Қандай балога йўлиқди Қўқон.

Олма анору мевалар кони,
Аммо мевага зор боғбони,
Бугдой нонини кўрмас деҳқони,
Пахта экади йиртиқ чопони,
Фаргона замин ҳусни Намангон.

Қисқа мухаммас битди бу Барно
Иборат мағзин чақади доно,
Эй ушбу ғазал уқуған жоно,
Эл хизматин этиб, бўлғил тавоно,
Фаргона замин бўлсун алъамон.

Бу фалак ҳаргиз мани дардимга дармон айламас,
Ё табиби хозиқимни ҳеч қадрдон айламас,
Мушкилим кўпдур, ақалли бирин осон айламас,
Орзуйим борасида ҳаргиз имқон айламас,
Манга ҳиммат илгидин бир йўла эҳсон айламас.

Дод деб қичқирганимга раҳм этмайди фалак,
Ишқ сиррин ўйламакдин қонга тўлди бу юрак,
Ер остониға етмоқлиғни дил айлар тилак,
Шум рақиблар дастидин йўл излаб ўтмоқлик керак,
Бу тилакнинг борасида фикр чандон айламас.

Субҳи ўлмайди туним, ҳаргиз ёришмас бунда шом,
Бу ҳабашни лашкари ошиқдин олур интиқом,
Саф тузиб кўз манзариди, қўлида тиғи наём,
Телмуруб йиғлаб турарман, ташнаман, қўлимда жом,
Ховари тун лашкарини несту яксон айламас.

Шўр бахтимга азизим юзни пинҳон айлади,
Ваъда қилдию висолин, бағрими қон айлади,
Йиғлатиб ишқиди кўздин абри найсон айлади,
Охири бу шум рақибим қасди бир жон айлади,
Ҳеч маъшуқа ошиқини бўйла сарсон айламас.

Эмди ёрим раҳм этиб, қинига солсун тиғини,
Ногаҳон бир зарб ила қирқмай муҳаббат бихини,
Адл бирла ўзи берсун шум рақиб таъзирини,
Шодмон ўлғум, йўқотғум, қайғу бирла йиғини,
Бу вафони дилбаримдин ўзга султон айламас.

Бу муаммо қай қуни ҳал бўлғуси, билмам ҳануз,
Ишқ ғолиб бўлмоғи, зулм кетғуси, билмам ҳануз,
Пардайн исмат охир йиртилғуси, билмам ҳануз,
Ой ҳам ўздин ниқобин олғуси билмам ҳануз,
Найлайн бу матлабим хуршиди тобон айламас.

Чархи кажрав тўғри юрсун бу ғариб Барно учун,
Тўғри йуллар номин айтсун ахтариб Барно учун,
Бахт қонуни ёзилсун ўзгариб, Барно учун,
Ишқ васли ҳам бўладур анқариб Барно учун,
Бу ниятни эмди Барно ҳеч пинҳон айламас.

* * *

Ёр васлини тилаб афғон этарман тонготар,
Ҳажру дард қофиласин меҳмон этарман тонготар,
Ишқ тахтида ўзимни султон этарман тонготар,
Фурқатим амри ила фармон этарман тонготар,
Хоби ғафлат лашқарин яксон этарман тонготар.

Кундузи бўлғум висоли дардида зори шифо,
Ҳажр дардиға табибимдин тиларман бир даво,
Боргоҳи йўлида йиғлаб турарман ман гадо,
Қувватим кетди танимдин зулм етқузди жафо,
Боз қайтиб кулбани вайрон этарман тонготар.

Раҳм этиб ҳолимни сўрса ринди бечора агар,
Қуйқумин келтурса ичмайман дебон шаҳду шакар,
Масту мустағрақ бўлуб чексам агар оҳи саҳар,
Қузғолур ваҳима англаб, бу кеча аҳли шаҳар,
Қон тўкуб йиғлаб, кўзим гирён этарман тонготар.

Воқиф ўлуб гар муғон пири чақирса қошиға,
Киргизиб дайриға, ҳамроҳ айласа йўлдошиға,
Амир этиб муғбачага, деса ўтур ёнбошиға,
Орзу этгум бу пир умрини боз юз ёшиға,
Май ичиб, ўзимни хуб хушҳол этарман тонготар.

Ман гадоға гар муяссар ўлса риндлар суҳбати,
Кетса ошиқлар дилидин зулм дардин ғурбати,
Бошлануб кетса ўшал муғбачани шўх санъати,
Гавҳари чашмимга тушса муғбача холу хати,
Тасвирин, Барно, ёзиб дoston этарман тонготар.

Едима тушди бу кун ёшликдаги тинчлик маҳал,
 Онадин эмган сутим жисмим аро бўлганда ҳал,
 Уз диёримда тириклик айлаганим бир маҳал,
 Умр ўткармак фаровонда эди рўзи азал,
 Ногаҳон шабхун уруб тинчликка берди ёв ҳалал.

Бўридек изғиб келиб қўй қўрага солди назар,
 Ўғрининг ошкораси хон номидаги рахнагар,
 Дин сўзи муҳрига битган, ўзи динсиз ҳийлагар,
 Тибба нақши илмида, кўнглида кўп шўру шар,
 Одамийликни этиб ҳайвон сифотига бадал.

Дилда макру ҳийла, тилда дини ислом такбири,
 Қўлда тасбеҳу амалда журму исён тадбири,
 Тушда кўриб, ўнгида элга ситамлар таъбири,
 Йўлда тўзон кўтариб ғорат ишини тазвири,
 Ҳукмронлиқда разолат ҳукмига этгай амал.

Ушбу алфоз ҳар йили осойиш аҳлини ранжитиб,
 Гоҳи қалъани бузиб, ўғри мисолида кириб,
 Шаҳр аро катта-кичикни аёғ остида эзиб,
 Гоҳи истехкомидин ўтолмаса сув оқизиб,
 Раҳмсиз бир неча ой қалъани қилди қамал.

Охири кирди босиб бўрию тулкидек гала,
 Уйма-уй юруб либос, авқотини қилди тала,
 Бу палидлар¹ дастидин қолмади ҳеч ёшу яла,
 Кексалар фарёд этса, қатл этиб хом-хатала,
 Ул жафожуларда бўлмас зарра дин — имон ақал...

¹ Палид — ҳаром.

Бу начук бустон кўринди кўзима гулзорсиз,
 Ваҳ, начук муштоқлик куйган гамиди ёрсиз,
 Гулни танҳо ҳидламиш ошиқ ўзи гулёрсиз,
 Кўкрагига ниш урубдур, лек гулдур хорсиз,
 Хоҳ ишқу хоҳ дарддур бўлмагай озорсиз.

Боғ ҳуснига ярошур раста-раста гул занахт,
 Ғунчалар хандон ўлуб, кўп ғунча бўлса боз тахт,
 Нозу неъматга тўюб турса яна кўп сар дарахт,
 Ҳам ҳаво соф ўлса, таъсир этмаса боди карахт,
 Бўлмагай мундоғ гулистон ҳеч қачон асморсиз.

Боғда кошона қурулса анжуман тузмоқ учун,
 Лола юзларни бу ерга чорлаб утқузмоқ учун,
 Хон тузуб гулгун қадаҳни майга тўлғузмоқ учун,
 Ағёр хайли ўзаро бир сар-сари сузмоқ учун,
 Мундоғ иш бўлмас муҳайё ишқсиз, асрорсиз.

Боғбон зийнат берур боғига ишқи бўлса гар,
 Меҳнатини кўргузур гулшан юзида жилвагар,
 Ошиқи дучанд муҳаббат борлигин билса агар,
 Маъшуқа албатта бўлғай ошиқига ишвагар,
 Ер ҳусни шўъла бергай зийнати атторсиз.

Боғ сарҳавзи бўлур кўм-кўк мусаффо сув билан,
 Сув юзида ёр акси товланур ёғду билан,
 Кўзларим нурин тўкарман кўргани орзу билан,
 Ернинг акси олур ақлу ҳушимни шу билан,
 Зулмига банд айлагай ёрим сани, сеторсиз.

Ишқ достони бўлур пайдо бу боғ таърифиди,
 Андалиб гўё бўлур хушхон бу боғ тавсифиди,
 Кўп санамлар йиғилодур боғбон таклифиди,
 Шоир ҳам қўшилса, Барно айтган ташрифиди,
 Бўлмагай лаззатли суҳбат шоиру ашъорсиз.

* * *

Чирог бўлуб ёндим, вале менга парвона боқмади,
Жон фидо қилай десам, аммо жонона боқмади,
Биргина ёрни деб ўтдим, лек бегона боқмади,
Сабр этиб кўз тутдим, ҳайф ким ёна боқмади,
Боқдим замона йўлига, замона боқмади.

Умрим ўтгунча ман ғариб замонни ўйладим,
Фарғона юрти элига омонни куйладим,
Тилим сўзлашдин қолгунча баёни сўйладим,
Ёруғликни кўрмак учун жаҳонни бўйладим,
Боқдим замона йўлига, замона боқмади.

Қуръон сўзи, ислом кўзи фақат оғиздадур,
Бу замонда ризқу рўзи тўқ оғиздадур,
Бойларни мақсадига ҳукм, тўлуқ оғиздадур,
Бечора сўзга ҳаққи йўқ, сўлуқ оғиздадур.
Боқдим замона йўлига, замона боқмади.

Шайхи замонага бориб замондин арз десам,
Лозим аввал бойга бориб иона қарз десам,
Ёки бошим аёғига урубон назр десам,
Шайх насиҳатин олиб, зулм ўзини фарз десам,
Боқдим замона йўлига, замона боқмади.

Юмдим кўзимни, эй қизим, дод деб замонадин,
Йиғламағил бағринг эзиб, дод деб замонадин,
Дилшод ўтмади ҳаргиз шод деб замонадин,
Барно ўтдим йиғлаб, фарёд деб замонадин,
Боқдим замона йўлига, замона боқмади.

* * *

Бу Фарғона замини чин гулистон ўлгудай,
Бўстонлари гулу райҳон, сунбул ила тўлгудай,
Эли хуррам шод ўлуб, чеҳралари севгудай,

Кунлар офтоб, тунлари ойдин бўлуб тургудай,
Ҳар ким жаннат изласа нақдинасини кўргудай.

Тоғдин ирмоқ шириллаб Нориндек дарё бўлур,
Кўп норинлар қўшулуб улкан Сирдарё бўлур,
Агар сувни эпласанг тупроғи кимё бўлур,
Гиёҳсиз ётган саҳро мушти тўтиё бўлур,
Қани соҳибни ақлки, сувни чўлга бургудай.

Гир-гир эсар кишварда жонга ҳузур шабода,
Аммо шаҳру қишлоқлар бўлса эрди озода,
Димоғларга дим урар гармсел ҳам ҳавода,
Ҳавони тоза қилмас одамларимиз сода,
Қачон бўлур билмасман тоза ҳаво юргудай.

Шаҳарни обод этган растада минг дўкон бор,
Ғарам-ғарам босилган бозор ичра каппон бор,
Онда-сонда Мир гулшан бобосидин бўстон бор,
Тоғлар ичра туганмас хазинау кўп кон бор,
Ҳеч бир жойда макон йўқ бебизоат тургудай.

Кекса озгин, букчайган, бола-чақа яланғоч,
Қўл оёқлар мисоли синчалак, ё қалдирғоч,
Уй ич ҳама меҳнатда, аммо ҳама қорни оч,
Барно буларга зид бўл, оғзинг тарафдин ўт оч,
Куйдурсун ҳаммасини мисли худо ургудай.

МУСАДДАС

Нўғой айтур: ман кабиларнинг мададкори қуёш,
Ҳар ғариби нотавоннинг дўст ҳамкори қуёш,
Зулмат ичра инграган беморнинг ёри қуёш,
Яккалар юзига кулгучи бу дийдори қуёш,
Ҳар куни ҳолини сўргучи харидори қуёш,
Ваъдасида турғучи ёри вафодори қуёш.

Бир кунни келгайки манга ҳам мадад еткургуси,
Ўзгаларга айлаган меҳрин манга ҳам қилгуси,
Ул ёруғ кунларни бу кулбам аро еткургуси,
Қолабимга хун бериб, ўлган дилим тиргузгуси,
Ҳар мадад сўргучини ҳиммат харидори қуёш,
Ғамдин озод этгучи бир меҳр осори қуёш.

Парвариш этгум бу боғимни камолат топгунча,
Гулларин ҳиди машоми ёрни уйғотгунча,
Ҳар адаб ушшоқиди мадҳу тараб қўзғотгунча,
Хуршиди тобон муҳаббат уйини яшнатгунча,
Бошига келгунча ошиқвор осори қуёш,
Зарварақ бўлгунча боғ устида ҳар тори қуёш.

Вояга етганда беҳад лаззат ўлғай меваси,
Некбахт авлод учун кўплар бу боғим шеваси,
Кечалар ойни хижил этгай хироми жилваси,
Кундузи маст этгуси хуршидни ҳар ишваси,
Ложарам ром ўлғуси боғимга сардори қуёш,
Бахти толеъ ҳукмини бергай ҳукмдори қуёш.

Битгил, эй Барно ҳамиша боғ аро сан ҳуснихат,
Битганингда мадҳ айтгил ишқ аро сан ҳуснихат,
Айлагил ишқ аҳли дардиға даво сан ҳуснихат,
Чун кабутар кўкка бергил бир ҳаво сан ҳуснихат,
Ёзганинг бўлсун жаҳонда назму ашъори қуёш,
Ҳар ҳақиқат борасида бўлсун изҳори қуёш.

М У Р А Б Б А Ў Л А Р

Фалакда сузгучи ой ёр қошидин ибрат ол,
Ёр қошида икки ой лабларида қўш ҳилол,
Маҳалладин оққан сой эшик олдиға йўл сол,
Ёрим лабин нобини зулолингга қўшиб ол.

Сой лабида ўсгучи хомуш турган бир дарахт,
Авжингиз йўқ усушда, нега мунча сиз карахт,
Камол топар фурсатга қолган экан неча вақт,
Не сабабдин боши ҳам залолатда мажнунтол.

Том лабида мусича навбаҳорни чорлайди,
«Ку-ку» деб қишин ичи сайрамоқдин яйрайди,
Билмадим бу тарихни ёзу қиши қанчайди,
Бот фурсатда ёз бўлур қушлар учар форигбол.

* * *

Одамлар бор учун яралди олам,
Оламини ясатиб турур шу одам,
Аввали бу олам эрди кам одам,
Одамлар тўлдирди ани дамо-дам.

Бир гуруҳ дарёдин қоздилар анҳор,
Қаҳратон ўрнига бўлди навбаҳор,
Одамдин нур олди ҳар лайлу наҳор
Тарихни ҳисобин топғон ҳам одам.

Рузгорни ясатмоқ учун ҳар олот,
Тириклик ўтқизмоқ учун ҳам авқот,
Ер юзин тўлдирмоқ бобида зирёт —
Ҳаммасин уйлаған инсон ҳам одам.

ФОРСИЙ ҒАЗАЛЛАР

Чони ман хоҳӣ берун рафтан, озодӣ талаб,
Бар диёри хештан ҳангоми ободӣ талаб.

Маълум аст аҳволи ту дар қолабам маҳбуси ман,
Субҳу шом аз ғам гузар кун, соати шодӣ талаб,

Таппиши ночўяро бас кун даруни ин қафас,
Дар дуо ҳар рӯз беҳбудию бунъедӣ талаб.

Фикр кун, эй чони ман, як чон чи сон таппиш
кунад,

Аввало таълим пурдону дили ҳодӣ талаб.

Раҳравӣ, дунболи пирӣ кордидаро бигир,
Баҳри озодии худ як хатти иршодӣ талаб.

Ҳусни хат, таҳлили хат, таҳрири хат омӯз аз ӯ,
Ҳамчу шогирди қадрдон илму эҷодӣ талаб.

Баски донишӣ насихатҳои ман хушъёр бош,
Дар қатори чони мардум рӯзи Дилшодӣ талаб,

* * *

Ёри вафодор, яке илтиҷо мекунам,
Ҳар муддао дорӣ ту ман бачо мекунам.

Зулфи сиёҳ дар қадамат чорӯби сунбул,
Кудурати ҳар ду дил мусаффо мекунам.

Офтоби ҷаҳон нишқи ман аст, эй ҷавон!
Ҳар рӯз бар ту ниҳон иқтидо мекунам.

Соҳибн ҳусни маҳтоб ҳаргиз зи ман рӯй матоб,
Эй қиблаи ҳар ду меҳроб ибтидо мекунам.

Меҳри ту арши аъло, аз ҳар рутба боло,
Байрақи нишқ ҳар гоҳ бар ҳаво мекунам.

Эй соҳибн каромат, бубин ин садоқат,
Намонда сабру тоқат, нолаҳо мекунам.

Дар кун ёр Дилшод, ҳар лаҳза зору ношод,
Дар тахти дор афтод, гирьяҳо мекунам.

САВОЛ АЗ ЛОЛА

Лолаи зардро бипурсидам: чаро ранги ту зард?
Сар бичунбонду бигуфт: сиррам бидонад аҳли дард.

Аҳли дардро ҳоҷати пурсидани наввад раво,
Роҳати ошиқ ғаму кулфат зи дунё чумла сард.

Боз пурсидам зи лола, ту бигӯ акнун ба ман,
Рӯи дигар лола сурху дил сиёҳ, рӯи ту зард?

Гуфт лола: рӯи сурхи он бувад хуни цигар
Ман накардам рӯи худро сурх ҳамчун монда зард.

Номи мо як лола буда дарди мо ҳам чун якест,
Цигари моён кабоб аст, баҳри маъшуқ он ки зард.

З-ин сабаб маскан бикардем дар биёбони адам,
Хор бар мо нест ҳар кас мечинанд ҳам сурху зард.

Гуфтамаш, эй лола, пурсидам зи ту ман ду савол,
Ҳар ҷавобат роҳати ҷон шуд ба ман, дармон ба дард.

Ин мақоми ошиқи содиқ бувад фаҳмида шуд
Мешавам дар ҷустуҷӯ шояд шавам аз аҳли дард.

Сайри лола дар биёбон кардаму Дилшод шуд,
Ҳам сабақ, ҳам ибрату ғайрат ба ман пайдо бикард.

* * *

Дар орази оянда даврони нав баҳори нав,
Ҳамебинам ҳавои нав, сафои нав, канори нав.

Истиғнои шамсу қамар ниҳон гардад дар он замон,
Шаби маҳтобу рузи афтоб лайли нав, наҳори нав.

Кибру ҳавои Кайҳуну Ҷайҳун кучо дар он муҳит,
Дар даштамон ҷорӣ гардида даръён нав, анҳори

нав.

Занони мо чаври буданд, бе модару фарзанди худ,
Ҷамешаванд ҳамшира, умеди нав, изҳори нав.

Мавзӯи меҳр ҳам дигар аст, вафои ӯ пайваста аст,
Васли нигор ҳам дигар аст, бар дидаи хумори нав.

Ошиқ набинад ҳусни ёр, аз маъшуқаи ғамбарор,
Дар чамолаш шӯъла диҳад, нури дигар рухсори нав.

Афсӯс, Барно меравад аз ин ҷаҳони пурфиғон,
Кош расанд дар васфи он озод ҳар ашъори нав.

* * *

Аҷоиб гумбази афлок дидам,
Дарунаш мисли як ғаввок дидам.

Нашаста чандин аз ҳурпайкари хуб,
Дилаш пурхун, худаш ғамнок дидам.

Зи таб дар рӯи онҳо ранги оташ,
Ба дидор ошӯби зарнок дидам.

Ба рӯи ҳамма пушида ниқобе,
Ҷарир аз ҳайбати Заҳҳок дидам.

Ба рӯи он парирӯён нигашта,
Асар аз дидаи намнок дидам.

Чунин ақлам шаҳодат дод онҷо,
Бихурда заҳр, ё таръёк дидам.

Машомам бӯи хун доништа Барно,
Тамом асрор бо идрок дидам.

АНБАР ОТИННИНГ ШЕЪРЛАРИ

ТАРЖИМА И ҲОЛ

Отам — Фармонқулийи Марғилоний,
Онам — Ашурбийийи Қўқоний.
Алар белбоқчи — бўзчи эрди касби,
Ҳамиша маккайидин эрди нони.
Ки, «бўзчи ёлчимас белбоққа» доим,
Яна жуфт бўлмас эрди бир чопони.
Бизоат бўлмағач уй эрди нотинч,
Санаб бўлмас эди жанжол сони.
Ҳайит келса ҳамиша ғавго бўлғай
Ки, йўқдур янги энгилдин нишоне.
Арафа — нйди қурбон кечасида,
Ота-онам қўпорди галаёне.
Намоз куни иккиси айрилишди,
Бир уйча — ҳовлича сотдилар они.
Ман ҳам икки укам била бизлар,
Онам бирла бўлувдик сарсони.
Онам бирла қолиб биз кўчаларда,
Отам кетди ба шаҳри Марғилони.
Онам бир эрга тегди Бешқовоққа,
Уни бор эрди читгарлик дукони.
Яна боги бор эрди бир танобча,
Икки танобча ерда деҳқони.
Мани тарбият айлаб, ҳам укамни,
Ҳамиша берди бизга буғдой нони.
Онам кўрди етти фарзанд андин,
Бири кўрқори бўлди кўзи они.

Мани уйга чиқардилар шаҳарга,
Зоҳидхўжа деган новвой Қуқоний.
Ул нийз қашшоқ эди аввалда ўзи,
Қари катта оноси — моли, жони.
Қийинроқ бўлди, новвой ўзи танҳо,
Кунимиз ўтди андак: чойи, ноний
Мани фарзандларим тўрт бўлдию бас,
Мўминхўжам эди андак ёмони.
Бибиҳон — роҳати жоним, анисим,
Ғариблик, дардмандлик дармони.
Етиб қолдим, мураббим бўлди шу қиз,
Анинг бирла топиб жоним омони.
Усмонхўжам — ҳалиму қобилимдур,
Ўқутди устод Хайруллоҳони.
Мани дардимга қўшди минг аламлар,
Вафот эткан қизим Оминахони.
Шу дард бирла адо бўлдим, ёронлар,
Бу ёш боғим булиб тезда хазони.
На роҳат кўрдиму, на орзуни
Ки, ман йиглаб ғазал ёздим ниҳоний.
Аёллар ишқ сўзини демакдин.
Ғазал ёзмоқдин ўзи эрди фоний.
Саҳҳофга ёлбориб неча варақни,
Китоб ичига жойлаб қўйдум они.
Кимеки курса, ёд этса зора,
Ёруғлик бўлса ул дунёин соний.

Ғ А З А Л Л А Р

Жаҳон — оғуга келган Анбар отинман,
Ғаму қайғуга келган Анбар отинман.
Ямон соатда келдим ман жаҳонга,
Инн жодуға келган Анбар отинман.
Адаб аҳли оёқ остида хордур,
Чунин ёғдуға¹ келган Анбар отинман.

¹ Ёғи — душман.

* * *

Мендек ётма, уйғонгил, эй занони Фарғона!
Эрлардек бел боғлагил эмди бўлуб мардона!

Мани бошимдадурсиз, дўстлик қилурсиз,
Ғазалларимни тинглаб, худди парвона.

Бу дард мандин йироқ бўлишни истамас,
Ўхшайдур охири тўладур паймона.

Хасталигим яхши бўлди, ёронлар,
Кўрмак учун сизгадур бу бир баҳона.

Паймонам қай куни тўлса агар, дўстларим,
Халқ ичинда ўқуғайсиз ғазал, афсона.

Анбар бўйи бўғилмасун, эй гул, кўксингда,
Ханда қил ғунчалар, кулсун зани замона!

* * *

Эй дўст, жаҳолат аҳлиға ошно бўла кўрма,
То келгунча бахту саодат шайдо бўла кўрма.

Ҳар кимки ўзин ўйлади, элдин хабари йўқ,
Ул аблаҳи бедин ила савдо қила кўрма.

Илмеки адаб, ишқу муҳаббатга йироқдур,
Билгилки сан ул илмни асло била кўрма.

Ҳар ким амали эл фойдасига жори эмасдур,
Онинг юзини умрингда сан бир йўла кўрма.

Ҳар муғбача даф чолса, аё Анбари хушрўй,
То ошиқ эмас, ишқида бағринг тила кўрма.

* * *

Қўй, ухласун эмди ул, якбора тонг откунча,
Берсун таниға роҳат, гаҳвора тонг откунча.

Ман сан ила уйғоқу, ҳамдам бу зулуматда,
Ул ҳоли хабарсиздур, бечора тонг откунча.

Ул бўлса хабарсиздур, сан анга тушунтирма,
Ақли кирадур, бола, бир бора тонг откунча.

Бизни кўзимиз кўкда ойни чиқишин пойлаб,
Нимжон ёрутиб тургай сайёра тонг откунча.

Сергак кишилар билгай, ўзлари саҳар чоғин,
Не кераги бордур ногора тонг откунча?

Анбар ҳидини сочиб, куйлаб утирар доим,
Тонг нурини билмакка, ишора тонг откунча.

* * *

Эй замон, раҳм айлагил, вақти заволимни кўруб,
Яшнамай пажмурда бўлган нав-ниҳолимни кўруб.

Қай куни бўлғайки, сан мандек гадолар ҳолиға
Айлагайсан бир тараҳҳум бу маҳолимни кўруб.

Хусни хубимми гуноҳим, пардан исматдами,
Кундузи ҳам тун бўлубдур лабда холимни кўруб.

Ё узун сочларму бу зулматда ётган йилларим,
Ой ўзин абр ичра солди қаро толеимни кўруб.

Бир ўзимни айтмағайман зинҳор, эй дўстлар,
Раҳм этингиз зулмат ичра кўп аёлимни кўруб.

Дуди оҳим арш-аълоға чиқар, кўргилки, шайх,
Анбарим бўлди ҳазин тўсдек бу ёлимни кўруб.

* * *

Аё, даврон ман ўлган сўнг, қилиб ёдимни
хушнуд эт,

Манинг кейнимда қолган барча авлодимни
хушнуд эт.

Адам тоғида Мажнундек Ширин ишқида жон
берган

Тирилиб келса ногоҳ, сийла Фарҳодимни,
хушнуд эт.

Нечанд ёлбордим эмди келмадинг умримни борида,
Агар келсанг таним йўқдур бу руҳи ношодимни
хушнуд эт.

Қолур байтул ҳазаним, ҳамма аҳли кетур ташлаб,
Ўзинг кел қайтадин бу байти ношодимни
хушнуд эт.

Деворим йиқилиб, манзилларим қушулмасун йўлга,
Тадорук қил, қадрдон шаҳри ободимни хушнуд эт.

Тараҳҳум қилки, авлодим ғарибдек бўлмасун асло,
Уларни сийлагил, бу хокн барбодимни хушнуд эт.

Йиқилмасдин бурун даврон, келур деб чиқдим
истиқбол,

Йўлингда зор бўлган қадди шамшодимни
хушнуд эт.

Сани кел деб бутун умримда йиғлаб жондин
айрилдим,

Сан ҳам Анбарни излаб илму ижодимни хушнуд эт.

* * *

Пойдор ўлсун жаҳонда хуш насими буйи сулҳ,
Тушсун ушбу бўстонга раҳсипори куйн сулҳ.

Порлагай хуршиди тобондек ҳамиша нурлари,
Қайси ерларга қараса, ханда овар рӯи сулҳ.

Бу ўруснинг хокига кирмиш фаранги хомтама,
Зарба бирла ҳайдамишдур юртига барзуи сулҳ.

Эмди бу Гирмон кутарди янги жангни дунёда,
Они ҳам ҳушёр этадур қуввату ўрдун сулҳ.

Раҳнагарлар тинмайин босқинчиликда санқиса,
Изларидин нуқс қолдирмайди шусту шўи сулҳ,

Анбаро, ул баҳри уммондин ариқ оч дунёга!
Тинчлик, баҳрин кетурсин сув каби ул жўи сулҳ.

* * *

Шум ажалдин ҳам ёмонроқ жангарини сася тунд,
Тил учида ошнодур, аслида авзоси тунд.

Калтабондур¹ кўнгли вайрон ўз элининг душманн,
Бўлса-бўлмасга кир излаб, айлаған ғавғоси тунд.

Тинчлик душманлари ила сира сўзлашмағил,
Олди-берди қилса ҳам феъли ёмон, савдоси тунд.

Шаҳр ичра қўймангиз бегонани, эй дўстлар!
Қўй бўлиб киргай, чиқишда бўридек яғмоси тунд.

Ажнабий чет элга борса, шайхлардек порсо,
Усталиқ ила қупоргон ҳийлаю игвоси тунд.

Тундликни биҳу² бунёди ила нобуд этай,
Ҳар ёмонга зид бу Анбар ҳидларим, кимёси тунд.

¹ Қалтабон — Шохли ҳайвон, беномус, юзсиз деган маънода.

² Бих — томир.

* * *

Келиб хушнуд авлодим, мани мулким қилур обод,
Бу вайрона диёримда шаҳарлар айлагай бунёд.

Дабистони улумни сар-басар очиб ҳар эл ичра,
Кенгайтиб таҳсилни, навжувонлар айлагайлар ёд.

Тўсиб дарё сувини, чули бедунга юбориб жон,
Ҳама қишлоқ элини сув балосидин қилур озод.

Қаронгу уйда инграб ултирурму ман каби хотун,
Ҳама ашъорини овоз ила ўқуб, қилур ижод.

Момом — Вайсий ўзини қайди бандда кўрди ҳар
ҳангом.

Қилиб Хуқондга рихлат, рўзгорин айлади барбод.

Ажойиб Марғилонда аммасини кўрмади отам,
Бобом низ хоҳарини ёд этиб, айларди юз фарёд.

Келур вақтеки, хешованд жаможам кун кўрар
хурсанд,

Замонни(нг) хотини авлодини руҳи кўрар дилшод.

Даригоким, бу Анбар ўтадур кўрмай ул оламини,
Бу умрим бўлди кўтоҳким, фалак гардишидин
минг дод!

* * *

Таъсир этмас манга азалдин танбеҳи зоҳид,
То кўрмағайман хилватда бўлган андуҳи зоҳид.

Манким, эрурман огоҳ андин, эл ичра тақво,
Хилватда ишрат, нафс кўйида ташбеҳи зоҳид.

Ҳар ерда бўлса, лаби пичирлаб, қул жунбишини
Эл кўзига ул хавф ила ража¹ тасбеҳи зоҳид.

¹ Ража — умид, тилак.

Йўқдир ҳақиқат жазо берурға, макрин кўриб ҳам,
Шариат аҳли фаҳмиға етса танзиҳи зоҳид.

Қурқутма, эй шайх, мазлумаларни дузах утидин!
Манга аёндур иблис макони, макруҳи зоҳид.

Назм айламакни гуноҳ деюрсиз Анбарға доим,
Нечунки назмим тиғи кесадури фиреби зоҳид.

* * *

Қай куни бўлғайки, бўстонимға бир меҳмон келур?
Гул очилган чоғида бир булбули хандон келур?

Қайси кун байтул-ҳазанимни ёрутмоқ соати?
Бу қаро ғорим ичига парпираб шамдон келур.

Аслида бўстон бўлиб, ғориға ўхшар тақлиди,
Чунки ғурбатдин асорат-бўйи қабристон келур.

Бор умидим бўстоним яшнағай қайтиб яна,
Ман ила суҳбат учун Нодираи даврон келур.

Ул улуг устод кейнидин манга меҳмон бўлиб,
Куйлашиб шоирлари қошимға юз чандон келур.

Бора-бора дашту саҳро ҳам бўладур лолазор,
Навжувонлар сайр учун албатта беармон келур.

Анбарим ҳидини бўйлаб, кайфидин хушнуд ўлиб,
Эвазига ман кабилар дардиға дармон келур.

* * *

Қиш кетару музи эриб баҳор бўлур,
Янги умр насимийки, навбаҳор бўлур.

Бу барча абр йўқолибон осмон (ҳам)
Саҳни кўнглумдек ҳубу беғубор бўлур.

Қирларға зоғ оёғи эмди тегмагай,
Гилами зумрад сингарни сабзасор бўлур.

Наврўзки қизлар учун сайил кунни,
Монанди лаби лаъли, сахро лолазор бўлур.

Ҳар қиз ул кунга етса ул некбахт (эрур),
Ҳусни камолиға етиб гулъузор бўлур.

Хуш ул сан каби, бу китобинг (Анбарой),
Ул дилраболарни қўлида шнор бўлур.

* * *

Эй болам, Хайруллахон мактаб очибдур, борингиз,
Албатта, шу янги мактабда ўқунгиз, борингиз.

Ерда ултурмай хорракда ултурурмиш болалар,
Тоза тургай уст-бошу жомайи дасторингиз.

Ўргатармиш турк тилида ҳар илмдин борини,
Келгусида шу билимлар бирла бўлғай корингиз.

Ҳар ўқушнинг маънисига тез тушунсангиз агар,
Яхши муллолар каби олис борар рафторингиз.

Отажонингиз ҳамият берса ўқишга доимо,
Ул худо соғлиқда сақлаб бўлса доим ёрингиз.

Бибихон яхши қараб, ҳар кун жўнатса вақтида,
Яшнаса, мактаб қошида боғчаю гулзорингиз.

Болалар, озода бўлсангиз, адабли бўлсангиз,
Мушқу Анбар ҳиди бергай куйлаган ашъорингиз.

О Л И М Ж О Н Ҳ О Ж И Т А Ё Р И Ф И

Аввалида ўқуб илм олди бу (доно) ҳожимиз,
Ўзини кўрсатди чун бир катта мулло ҳожимиз.

Мулк ичра, пул ичра судхўрлик авжида,
Қорин ишкомба ишига бу на савдо ҳожимиз.

Пул кўпайди, ҳажга кетди, ҳожи ном ортургани,
Каъбадин қайтиб келиб, кўп бўлди расво ҳожимиз.

Эл аро ҳожи афанди, уйда шилқим нафс бандаси,
Тўрт хотун ўртасида бир ўзи танҳо ҳожимиз.

Бошида камроқ гуноҳи бўлса тавба қилғали
Борди, аммо хосларга бўлди аъзо ҳожимиз.

Ҳожи Муҳйидек шарият ҳукмини пеш келтириб,
Ваъз айтиб, эмди қилди эл(ни) амо¹ ҳожимиз.

Эй, халойиқ, тингламанг, айғоқчилар найрангини,
Элни алдашда ул ўғриларга ошно ҳожимиз.

Каъбада такфин кийиб, ўлмакни орзу айлади,
Анбаро, таън этмағил, қуй юрсун арвоҳ ҳожимиз.

* * *

Эй, ҳавода турнақатор учган гоз,
Қошимга туш, қанотингни қил қоғоз.

Патларингни кенгайтиргил шунчаки,
Ҳар бирини ер(нинг) кенглигидек
(сан) ёз.

Қанотингга юрак сирларин битай,
Ғамгусорим тарафига эт парвоз.

Кўнглимда аламлар шунча ҳам кўпки,
Минг гоз қанотиға ёзганда ҳам оз.

Фарёдимга қулоқ солиб, раҳм этса,
Келсун, иқдомиға солай пояндоз,

Хотирини шод айлай, анжуман йиғиб,
Шоирлар куйласун қўлга олиб соз.

Ҳақиқий муҳаббатга қулоқ берса ул,
Анингдек дилрабони айлайин эъзоз.

Мажлисга уди Анбар ҳидини сочиб,
Ўзини элимда айлайин мумтоз.

¹ Амо — кўрлик.

* * *

Фурқато, Сиздин қабули илтижо қилсун ўрус!
Бу заифни илтимосини адо қилсун ўрус.

Келди, келди майлига бир янгиликни бошласун,
Болаларга янги мактаблар бино қилсун ўрус.

Ваъда қилмишким, раият ҳолини неку қилур,
Айтингиз, ул аҳдига бир йўл вафо қилсун ўрус.

Дўхтуримдин эшитиб, хушнуд эрурман русдин,
Бистарим устида бу дардга даво қилсун ўрус.

Ҳеч ерга чиқмасимга онт берди бу оёқ,
Дўхтурим восита бўлса бир шифо қилсун ўрус.

Бахшилар, кушночу лўли дастидин безорман,
Покиза аптекадин дору даво қилсун ўрус.

Сандалида кўп ётуб жонимга тегди, дўстлар!
Печкасини бу уйимга жобажо қилсун ўрус.

Каравотда Бибиҳоним, Оминам, Усмонхўжам
Яйрасун, роҳат ишини барҳаво қилсун ўрус.

Бу паранжида қарилар ёш ўлар пардоз ила,
Мушку Анбар ҳиди ёшларга мубоҳ қилсун ўрус.

* * *

Бир замонни ўйлагайман, ҳеч замонга ўхшамас,
Бу жаҳон буржида тўртдин бир томонга ўхшамас.

Дашту саҳро бош-оёқ бўлғай тамоми бўстон,
Бу замоннинг бўстони бўстонга ўхшамас.

Тоғларидин кўп хазина мани ол деб қичқирур,
Жилғалар шаҳри азиму Кўҳистонга ўхшамас.

Бу замонда шоҳдур Искандару Доро каби,
Ман деган кунлардағи бир боғбонға ўхшамас.

Бури қўйлар бирладур, дахл этмаса доврўғидин
Ул замонда бўлғучи доруламонға ўхшамас.

Хизматида қирқта қиз хизмат қилармиш бекани,
Келгуси озода ҳур қизу жувонга ўхшамас.

Молини ҳисоби йўқдур, кузи тўймас бойни,
Халқнинг молини боққан қўйчибонға ўхшамас.

Минг(та) шоир ёзади ёр дардин куйлабон,
Мушк, Анбар ҳид сочарлиқ дostonға ўхшамас.

* * *

Қулоқ солгил манга, эй дўхтур бирпас!
Ғаниматдур бизга ўтган ҳар нафас.

Дўстларни уйиға бориб қарайсан,
Аёвсиз ушатгил бўлса гар қафас.

Ман бўлдим ул мудҳишга гирифтор,
Мандин ўзга йўлиқмасун ҳеч кас.

Урус келиб ҳам бўлмади осуда,
Зулму даҳшат йўқолсун, эмди бас!

Ман ғариб бистарда ётиб йиғласам,
Худо еткурса охир бўлмағай абас.

Ёшларни умрини хазон этдилар,
Кўз олайтиб у номуссиз ҳама нас.

Ёшлар юзин кўрсун хуршиди тобон,
Анбар дилида қолмасун бу ҳавас.

* * *

Шум жаҳонгирлар учун зўр даври даврондур уруш,
Қўп ҳаромхўрлар учун пур рим ила қондур уруш.

Қонхўру бедодгарлар таъмасини келтирур,
Эл учун боди бало, бир офати жондур уруш.

«Эчкига жон қайғуси, қассобга ёғ»,— деганидек,
Жангариларга давою роҳати жондур уруш.

Одамийлик нусхасини йўқотиб ваҳший каби,
Қонсираб қолган шағолга рагдаги қондур уруш.

Бойлик орттурмоқ учун жанжал чиқориб пайма-пай,
Дайдиган итлар учун бир ганжу навқондур уруш.

Зўрдин зўр чиқса доим, зўр қочғай гўрга,
Сулҳу амният кучидин несту яксондур уруш.

Қай кунни бўлғайки, дунё сулҳ ила топғай қарор,
Акс ҳолатда бу эл пойиға қопқондур уруш.

Жарчи бўл, Анбар, хотунлар бирла чиқ ёв зиддига!
Бу нечук мудҳиш балою оби тўфондур уруш.

* * *

Не учун гул фаслида пурханда бўлмайдур бу боғ?
Ханда қилган боғни қай дунёдин айлай сўроғ?

Иштибоҳ этмоқ нечунким, тегмағай боди насим,
Баҳри уммондин бу боғ йўли эрур беҳад йироғ.

Бу баҳор фаслида сабззор ўлиб турмайдиму?
Не учун шамшодлар мажнунтолдек бедимоғ?

Манда ҳайрат бўлди пайдо, бу нечук кунлар эрур?
Хонадонда кундузи ҳам ёқадилар эл чароғ.

Бу ажаб сол ўлди, ёз ўтмай мисоли қиш эрур,
Айни ёз ўртасида «ға-ға» деюр бум ила зог.

Пиразан уйи каби дўкон ёнида йилтираб,
Жон берур вақтими, мажруҳ тан ёнадур жинчироғ,

Бойлар уйида анқир уду Анбар ҳидлари,
Камбағал уйида йўқдур жинчироққа лампа ёғ.

* * *

Эй Камий, шоирлик узра мунча қилманг лоф-қоф,
Муҳйидек мунча узоққа бәрдингиз то Кўҳи қоф?

Ул Ҳазиний пайрави бўлмоқ ила топмас назар,
Шоир ўлмоқдин умиди бўлса қилмас ҳеч лоф.

Шеър ёзсангиз халойиқ ҳолидин мавзуъ этинг,
Кўп улуғларни мадҳ этмоқ эрур бу исроф.

Аввало ўйланг эл ичра зиндаги қай хилдадур,
Икки ёқлиқ зулмини сиз айланг ҳамиша эътироф.

Сиз каби мақтов ила ёзсам бу шеъримни агар,
Кўп ғазал ёзилғуси, то бўлғусидир қоф-қоф.

Завқию, Шавқий, Муқимийдек ҳаётимдин ёзиб,
Анбарин кокилларимни ҳидларин айланг тавоф.

* * *

Эй замон, ман санга боқмай, аслида сан манга боқ!
Қиш кетар, ёзни боши у навбаҳор сан манга боқ.

Ман санга муштоқдурман ёри жонимдек кўриб,
Йиғламоғингни қўйиб, васлингни кутган танга боқ.

Кўп қаро зулмат тарафга боқма, авзонинг бузар,
Кўзларинг пурнур этади, хуршиди равшанга боқ.

Сан ўтурған хонаға хуршид нури тушмади,
Хона кунжокига нур берган кичик равзанга боқ.

Раҳм қилғум сан жафокашға қийин, аммо нетай?
Бир ўзум танҳо, ёронлар, куп йироқ Майманга боқ.

Кавкабим яшнаб, ҳумоюн бошима қунған замон,
Анбарим ҳидиға тўлиб яшнаган гулшанга боқ.

В А С И Я Т

Ман ўлсам, эй биродарлар, қизимни куёвга беринг
Судхўру бой, золимларға зид бировга беринг.

Бечора қизим мураббийсиз қолганда анга,
Ғамхўр ўлғувчи бир ақллик куёвга беринг.

Ўзи ранжбар улыб, аҳли аёлини қийнамасун,
Мазлумларни сўкмасун ҳеч, соқовға беринг.

Ман ўлсам йиғламангиз асло, у кун менинг тўйим,
Такфин сарқутини қизил бўяб, яловға беринг.

Ўғлимни хор этмангиз етимлик нони бериб,
Билим ўргаткувчи олими бировга боринг.

Авлодларим отасидек заҳмат аҳлидин бўлсун,
Улар Анбар ҳидидур, қиру яйловға беринг.

М И Н Г Б О Ш И К А Л О М И Л Ҳ А Ж В И

Булди мингбоши кал Омил,
Бошида туки йўқдур, ақалли бир қил.

Кўнглида илмдин ҳеч асар йўқдур,
Калима айтмоққа юришмас тил.

Амални ул гарав сотиб олди,
Поралар устидин бериб вексил.

Арзга келсалар агар фуқаро,
Пулдаса, дуқ уриш учун абжил.

Ҳокимга борсалар шикоят ила,
Мединский дегани яна бадфеъл.

Билмағай фуқаро қаён бормоқ,
Волостнойи, ҳокими бари бир хил.

Дин бир эмас иш бирдек,
Бири қуръон уқир, бири инжил.

Эй мани қаламим, бориб тезроқ,
Оқ бошига соч қилиб сиёҳ сурткил.

* * *

Шоир эрсанг вақт-вақти бирла мушоира қил,
Ул Хазиний тудасига кирибон мунозара қил.

Гар гуноҳинг ортуқ улса ул ҳисобот вақтида,
Бир савобинг кўрсатиб, узингни мудофаа қил.

Жаннат орзусида хизмат айласанг гар тангрига
Дузаҳидин қўрқганиндинму, мулоҳаза қил.

Хизмат этсанг эл учун холис қила кўр доимо,
Кўп киракашлар илан қўрқмай мубориза қил.

Кимсаки халқ ғамидин ғами бўлурса, анга сан
Ёндошиб, ҳар ишида ул ила мутонба қил.

Агар устоди адабни изласанг, Анбар отин,
Сан Навоий таълимини доим мутулаа қил.

НОИБТУРА АЕЛИ ЕКОТЕРИНА

Сингилжон, ҳамсоя бўлдинг, сирни пинҳон этмагил,
Ўзбеку гайрия бу деб, миллат исъён этмагил.

Миллатинг рус, одамиятда дуруст афъолларинг,
Ешуруб одатларинг хотир паришон этмагил.

Покиза устолда ултурмоқ ажаб бергай шукуҳ,
Бу фақат бизларға хос деб, фикри нодон этмагил,

Ҳар нечук озодалик бўлса ярашгай бизга ҳам,
Ваҳшилиқ побандимиздур, бизни ҳайвон этмагил.

Ҳамнафас санга эрур ноиб, насиҳат айлагил,
Сарт миллатларни хўрлаб, чашми гирён этмагил.

Ўзбек аҳлидин нечанд олим чиққандур билсангиз,
Шак кетуриб илмимизға, феъли шайтон этмагил.

Мушк, Анбар конини топкай мусулмон бўлса ҳам,
Манга бўлган хайрихоҳликдин пушаймон этмагил.

* * *

Эй, Муқимий, эрлар ичра куйлангиз сиз ҳар мудом!
Негаким мандек аёлларға эрур куйлаш ҳаром.

Эрни хотундин қилиб афзал яраткан дейдилар,
Биз учун ҳам сизни, шеърингизни этсун эҳтиром.

Безизоатлик агар эл ичра бўлса айбингиз,
Буйла қонун кашф этканлардин олинг интиқом.

Сиз каби ростгўйлар ҳоло хушомадға ғализ,
Вақти келгай сўзларингиз топқуси олий мақом.

Ичкарида маҳрамимдур бу қалам, қоғоз менинг,
Дафтарим топилса бир кун ўқуғидур издиҳом.

Ўлмасам етмиш ёшимда кўрсам ҳам майли эди,
Анбарим ерға кўмилса ушбудир бахти қаром.

Зиёлиси зиёлимизга таълим берса илмидин,
Ҳама ишларга омил устаси бир кимё бўлди.

Валекин, ҳукмронлиқ вазҳидин оғир бўлиб ишлар,
Яроқлар икки хил, зарбидин оғриқ бедаво бўлди.

Олиқлар бир қатор эрди, тўлашга бўлмади дармон,
Солиқлар қўшқатор ўлғач эл эмди мосиво бўлди.

Қилич ёнига тўппонча қўшулиб, ҳайбати ошди
Ки, аксар пойлавучлар ҳибсда мотамсаро бўлди.

Қувониб, «Ибтидода, — ўйлади эл — зулм
кетди», — деб,
Келиб золим, мулозим бирла тезда ҳампо бўлди.

Билиб олғочки мақсад бир эрур ҳар икки қонунда,
Бизим пешволаримиз дардиға малҳам даво бўлди.

Буни кўргач бечора эл яна маъюсу маҳзундур,
Сабаб шул эрди, эл ичра давоми можаро бўлди.

Сан эй Анбар отинча, сўзлама бундоғ аёлдурсан,
Неча сандек аёллар дардини айтиб, адо бўлди.

* * *

Борурман деб нигорим, бу дилимни чоғ-чоғ этди,
Адам даштнға юзланган танимни боғ-боғ этди.

Бу сўз бирлан тасалли берди кўнглумни ёрутмоққа,
Қаро зулматда қолған масканимға бир чароғ этди.

Шу бўлди, келмагидин маҳрум ўлдим шўр бахтимға,
Висолин лаззати кўксум аро юз доғ-доғ этди.

Хабар келганда яшнаб гулшаним, булбул эди хушхон,
Бу боғимни умидсизликда кони зоғ-зоғ этди.
Нигоронлиқда Ширин ишқидин тоғлар кезиб Фарҳод,
Мани йўлимда юз турли аламини тоғ-тоғ этди.
Жудолиқ, хасталиқ кундин-кун ошди найласун Анбар?
Ўзича ул ғазал ёзмоққа ҳар дам чоғ-чоғ этди.

* * *

Асли десак, насли бир сағ қўрбоши,
Элликбоши, мингбоши ва даҳбоши.

Хон давридин сарқут қолгон амалдор,
Ҳоким — ўрус бўлди, Мўмин қўрбоши.

Меҳнат ила маблағ топиб уй солдик,
Приставға лойиқ курди қўрбоши.

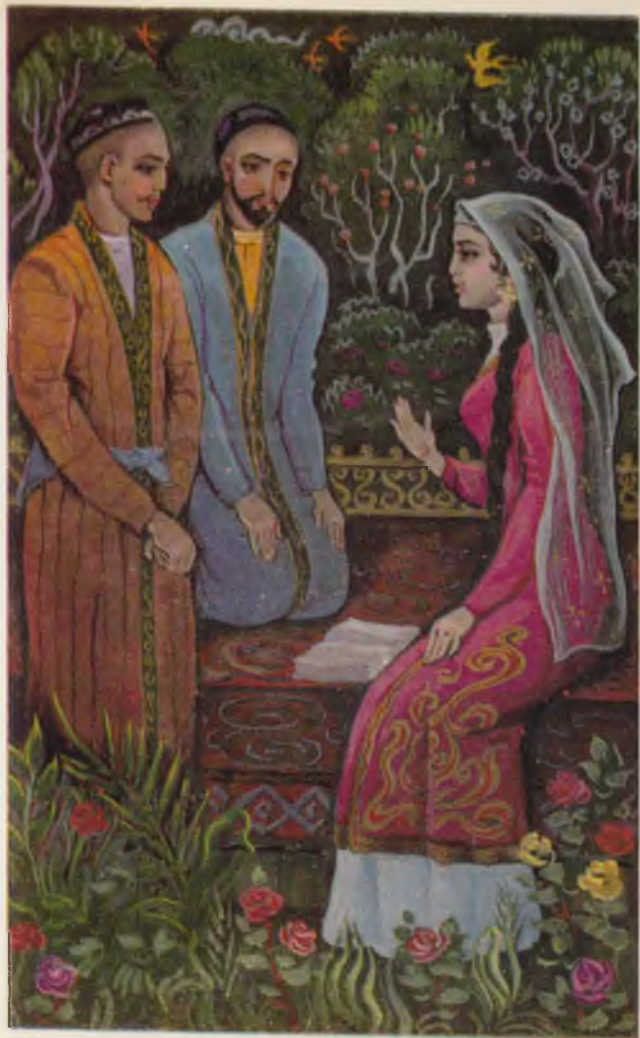
Душанба кун қирқта қазоқ ўрусни
Ташқарига бошлаб келди қўрбоши.

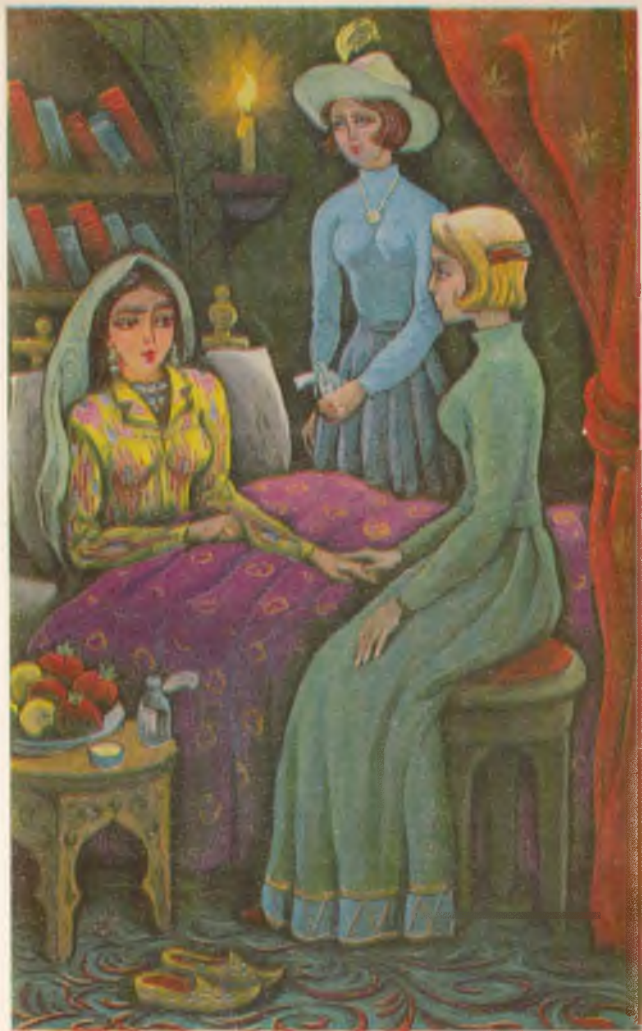
Нима эмиш? «Шул ҳовлиға пристав
Кўчиб келар бўлди», дермиш қўрбоши.

Новвойхонадин эшитиб устозим,
Етиб келиб кўрса, турмиш қўрбоши.

Қўли хамиреча югурган экан,
«Нима учун келибди», деб қўрбоши.

Аҳволни тинглағач, таваккал қилиб
Урибдурлар, ҳушёр бўлди қўрбоши.

Икки тиши синиб тушган бўлса ҳам,
Ғазабидин кечмади ул қўрбоши.

Ҳокимға арз қилиб жаримасиға,
Ҳовлини олдириб қўйди қўрбоши.

Кўп жон тиқилиб кичик ҳовлида
Қийналдик, жабрини қилди қўрбоши.

Эй Анбар отинча, фарёд этма кўп!
Бу замонда золимлардур ишбоши.

* * *

Бу оҳим дуди охир титратур арши муаллони,
Дуо бўлғай ижобат, ёрутур бу шаби ялдони.

Ҳамиша қўл кўтариб айлағайлар кўп дуо барча,
Дуо қилсам қочурғайман каромат узра донони.

Деюрлар чин дуо қилса, қилур сувларни ул тесрав,
Келур вақтеки, бошқа йўлға бурғайлар бу дарёни.

Дуо қилмай мурувват муждаси бирлан кўкартургай,
Бу туфроқ кўксига жо айлағай гавҳару кимёни.

Ушандоғ олими пурдийдани бўлай тасаддуқи,
Келур вақти, бу орзу нақд қилғай ҳар таманнони.

Ўзим — Анбар, бу бистарда ётурман порадуру бу
Манинг хушбўлиғим охир тутодур рўйи дунёни.

дил,

* * *

Бу фалак манга ажаб қайғуни илҳем айлади,
Ишқ дардин айлама изҳор, деб том айлади.

Ўзи ишқ лашкарларини Мисрдин ҳайдаб келиб,
Бемаҳал гавго солиб, ул дохили шом айлади.

Миср шоҳи юздин олмай ултуруибдур дар ҳижоб,
Ул Зулайхо ҳажр дардидин ки бадном айлади.

Ишқ бирла ҳажр дарди бўлмаса ҳар кимсада,
Билгил ониким, ўзини ўзи беном айлади.

Ман нечук сабр айлайн, суйган нигорим келмаса,
Сир очилди, воқиғим ҳар хосу, ҳар ом айлади.

Ҳайф бу Анбар ҳиди, шу дунёға лойиқ эмас,
Келгуси дунё учун махфий саранжом айлади.

* * *

Гапур, дўхтур, манинг дардимға дорулар қачон
келгай?

Бу дардни қақшатурға тунд оғулар қачон келгай?

Ҳама аждодларим ўйлаб кетибдур дунёдин бирдек,
Мен ҳам умид қилған ширин орзулар қачон келгай?

Билолмасман, фалакдин дод этурлар барча,
бўхтондур,
Кузимиз олдиға ул юлдуз — инжулар қачон келгай?

Узоқдур деб у меҳмондин умид узган ниҳоят кўп,
Умид узмам келуридин ки, ҳиндулар қачон келгай?

Қаро бахтим мисоли офтоб нурида куйганлар,
Қадимдин дўсти жон ул чашми оҳулар қачон келгай?

Тавоно гарданида зебигардондур жавоҳирлар,
Нотавонлар таққали ёқут, лўълўлар қачон келгай?

Атир — ифо суртади ажин босған юзларга,
Анбар ҳиди берурму, гул бўстонда экилмай?

* * *

Фалак, бошимға тушкил, бундин ортуқ жабрлар
қилмай,
Ҳама тарҳинг бузилсун, ер юзининг тарҳини
бузмай.

Қанотим йўқки учсам, ман бориб қошингда
сўзлашсам,
Ки бечора халойиқ йиғлағайлар сирларинг билмай.

Мани бу сўз ила айб этма зоҳид, илм қил таҳсил,
Жаҳон аҳлиға изҳорим келур не махфий қолдирмай.

Бу дайр аҳлини доим куфрға оид айлаб хонақоҳ
ичра,
Халойиқ ҳам алойиқдин кечибсиз, қадрини билмай.

Кеча қайғу ила йиглаб, кавокибни кезиб кўзим,
Жаҳон аҳлиға изҳорим келур не махфий қолдирмай.

Жаҳолатда хабарсиз, ҳирқаға бурканса доим шайх,
Кўзи кўрмаски тасбеҳи неча дона эди билмай.

Бу нодон суфи доим шайхни феълини кашф айлаб,
Билолмаским, утарму пулсиротдин анда йиқилмай.

Мани афсона қилманг эй халойиқ, айб зоҳидда,
Манинг Анбар ҳидим рушод, зоҳид ошкор этмай.

МУСТАЗОД

На хушбахтликки, фарзанди Фаргона булибман,
озода таним бор.
Ҳар кучада бир шоирга ҳамхона булубман,
хушхон ватаним бор.
Афсус ман мазлум эрурман, ҳақ йуқ манга ҳаргиз,
бу унвони заним бор,
Хилватда узим-узима айтарман ғамимни,
тилсиз даҳаним бор.
Ҳеч бок эмас, ман бир неча моху сол бурунроқ
келдим бу жаҳонга,
Охир очилиб гулшандай буладур бу боғим,—
гулгун чаманим бор.
Булгучи чаман ризвонлари ўтқузса ниҳол,
ҳозир тикани бор,
Умид табласида боқишга қўюбман,
аспи саманим бор.
Келгуси ёруғ дунёга боришчун оёғим
ҳозирча эрур мажруҳ,
Дод айламагим мумкин эмас, бу баданимда —
қайди каманим бор.
Фарёд этиб кўз ёши ила ёзган бу абёт,
турсун бу қоғозда,
Анбар ҳидини сочғучи бу жаҳонга
уди Яманим бор.

Қ И Т Ў А

Одам эрсанг ҳамиша иш қилиб юр,
Қаю йўлға борурингни билиб юр.
Ҳақиқат сўзларини сўзлаганда,
Ани ёдлаб, қулоғингга илиб юр.

УВАИСИИ ҒАЗАЛИГА МУХАММАС

Эл аро жонбахш ҳам хуршиди тобондур адаб,
Шаҳр аро элга фароғатлик гулистондур адаб,
Одамини юзида бир нури имондур адаб,
Э дил, бугун илқингга ол, шоҳ эткан эҳсондур адаб,
Туҳфа булур кўрсанг они (бир) лойиқи жондур адаб.

Дил агар соф эрса, они дейдилар жонон кўнгул,
Ўйлаган ҳар нарсани айлар ажаб дармон кўнгул,
Аввалида ўйламай, охирида армон кўнгул,
Васлда булсанг беадаб, фаҳм айлагил, нодон кўнгул,
Кўрсанг агар ул шоҳни, шамъи шабистондур адаб.

Раҳмат сиза, эй раҳнамо, олдим талаб таълимини,
Кўз кўрганин тасвирламоқ, билдим ажаб
таълимини,
Ҳар кимсага ўз жойида айтмоққа гап таълимини,
Маъзур тут, эй покдин, бердинг адаб таълимини,
Жо айладим кўнглим аро, билсам қизил қондур адаб.

Қуллик каманд занжирини гулёр солди бўйнима,
Туҳмат ғамини бесабаб ағёр солди бўйнима,
Арз айласам, беғам бу шайх тумор солди бўйнима,
Куфр этди ишқинг, эй санам, зуннор солди бўйнима,
Ошиқларига ўлгунча ёнмаслик, имондур адаб.

Ишқи покнинг эт насибим, берайин имон санга!
Эй пари, хушнуд этмоқ ишидур осон санга!

Йўқса бисмил қил мани, шарора қилсун қон санга,
Кўз манзариға қўй қадам, наззора қилсун жон санга,
Боқмоқда кўз маҳрумлиғи бул тийри мужгондур адаб.

Юрсанг анинг ҳар роҳиға, тут боадаб домонини,
Кирсанг анинг даргоҳиға ўпсанг ажаб домонини,
Эй Анбар отин, паст кетмағил, ҳаргиз силаб
домонини,
Қўйсанг бошинг остониға, тутсанг тилаб домонини,
Тутсанг муродингдин умид, Вайсий, фаровондур
адаб.

МУХАММАСЛАР

БИБИХОНГА ВАСИЯТ

Эй қизим, омода бўлғил дунёдин кеткум букун,
Ҳолатим еткунча тилдин ҳолим баён эткум букун,
Беҳабар қолма, ғамимни бир (бир)баён эткум букун,
Қўлларимдин жон чиққанча ўз гапим биткум букун,
Кўз юмуб бу дунёдин, мақсудима еткум букун.

Эй қизим, Мўминхўжам аҳволидин воқиф бўлиб,
Боҳабар бўл, ҳар ёмон ерга юриб, таъсиф қилиб,
Чиқмасун тўғри йўлидин дайдиларга қушилиб,
Айткил Акбархўжага йўл бермасун таъқиб қилиб,
Кўз юмуб бу дунёдин мақсудима еткум букун.

Эй қизим, Усмонхўжамни ҳолидин олғил хабар,
Бу етимликда яна йиғламасун шому саҳар,

Кўз ёши бирла гўрим туфроғин этиб маъюстар,
Бағрига тошлар уруб ҳам бўлмасун у дарбадар,
Кўз юмуб бу дунёдин мақсудима еткум букун.

Найлайин бу дунёда ман бир куни кўз очмадим,
Хубрулиқ айбим ўлди, ойга ҳам юз очмадим,
Бу адаб таълимини олдим дурлар сочмадим,
Ноилож ўлдим, вале дур сочмоқ ишидин қочмадим,
Кўз юмуб бу дунёдин мақсудима еткум букун.

Екотрина манга берди тасалли шунчалар,
Келгуси даврон ҳақида берди кўп тушунчалар,
Ануса ҳам Клава ном қизлари гулғунчалар,
Во дариго, келмади вақт ечкали тугунчалар,
Кўз юмуб бу дунёдин, мақсудима еткум букун.

Келса даврон ман гўримдин бергум Анбар ҳидини,
То замон келгунчалик ёшургум Анбар ҳидини,
Ҳар ниҳоли решасига юборгум Анбар ҳидини,
Ҳар ноботот хокида юргузгум Анбар ҳидини,
Кўз юмуб бу дунёдин мақсудима еткум букун.

М У Х А М М А С

Эй шоира, қил қариндошингга насиҳатингни,
Ўлмасдин аввал қилғил сирдошингга насиҳатингни,
Элу уруғингга қилғил васиятингни,
Бу хушрў Ватанинг учун қолдирғил санъатингни,
Ўргат ҳамма фарзандингга бу маҳоратингни.

Аввал эл тилини билсунки, қайси тилда сўзлар,
Билсунки қаю йўл ила қайга боришни кўзлар,
Охир бу йўл ила бориб ул ким ила юз юзлар,
Қайсиси қаён бориб ботур юлдузлар,
Кўзинг очуғида кўрсат йўл ҳақида хатингни.

Дегилки, болам, бу сўзларим ўйлагил танингга,
Хизмат қилакўр эл учун бу доно Ватанингга,
Эл роҳатию гамини қабул эт танингга,
Бовар қилакўр келгусида ёшноқ марди занингга,
Фарзанду қариндош қабул этсун ишоратингни.

Дилни тузатуб, андеша ила ушлаб қаламни,
Тилни узатуб, илм пеша қилиб, ўйла у ғамни,
Езсун ул қўлидин бой бермай бир дамни,
Езсун оламға бошдин ўтган барча аламни,
Қолдирмай олиб борсун изингдин давоматингни.

Покиза дил ила йўл олсун шоирлар ичра,
Ўткур қалами бирла кириб борсун моҳирлар ичра,
Ҳар ғул-ғашни пок этсун ул тоҳирлар ичра,
Эл жарчилигин кашф этсун ул зоҳирлар ичра,
Охир айласун авлодинг камолатингни.

Ҳозирча қоғоз устида мани дурларим сочилғай,
Вақти келиб ушбу махфий сирим очилғай,
Бу бахтсиз мани фарзандларим чигали ечилғай,
Ул вақт мани хотунлик гуноҳим кечилғай,
Дегайлар ўшал вақт «Мард аёл — қўйдук отингни».

Кел эмди, эй Анбар отинча, дамнингни пас қил!
Сўзни узайтирибон ёзишни ҳозирча бас қил!
Яхшиси шуки, кўнгулда янгилик ҳавас қил,
Кўп оҳ урма, замона осуда нафас қил,
Умр етса кўрармиз, изҳор эткан кароматингни.

* * *

Эй гўзал Фарғона, узингни кел эмди шод қил,
Ҳар ғазални бошида, сан, ўз отингни ёд қил,
Қайди бандни пора айлаб, ўзлугинг озод қил,
Қайғулик кунларни кўйдур, барчасин барбод қил,
Эмди Туркистонда ҳақгўйлик ила фарёд қил.

Боғларинг пажмурда бўлди, зоғларингни пойидин,
Кукрагинг сад пора бўлди дайдиларнинг ёйидин,
Қатра-қатра қон тоmodур ўқ тешкан жойидин,
Қип-қизил қонлар оқодур жабр кўрган сойидин,
Ўз қўлинг бирла бу юртингни ўзинг обод қил.

Бу нечук ғорат этишким, икки ёқдин тўсди йўл?
Икки тил бирдек гапурса, қўрқмағил, омода бўл.
Эгри юрса, юрмағил сан ул тарафга унгу сул,
Кимки эгри йўлда юрса, эл ани этмас қабул,
Зулмдин озод бўлишда ўзлигинг устод қил.

Кимки меҳнат қилса боғингга ани эъзоз этиб,
Гул насимини димоғига юборғил ёз этиб,
Нозу неъматни анга берғил яна боз-боз этиб,
Эл ичида ҳурмат ила сийлагил мумтоз этиб,
Меҳнат аҳлига ҳамиша боқ, дилини шод қил.

Кел, очил суйган диёрим, гулларингни яшнатиб,
Сайрасун булбул боғингда, дилларингни яшнатиб,
Ййлову қирлардаги сунбулларингни яшнатиб,
Анбарим ҳиди ҳама жамбилларингни яшнатиб,
Халқи оламга ҳаётинг сиррини рўшод қил.

* * *

Ухламасман кечалар шамъи шабистон ўлмағач,
Етти қат ер кўксида бу ойға меҳмон ўлмағач,
Еру кўк илмини билмакка дабистон ўлмағач,
Абрлар устига лоқал бир нардбон ўлмағач,
Ул Улуғбекдек бу асримда билимдон ўлмағач.

Нега ухлай кеча-кундуз, ухламоқдин чарчадим,
Кундузи ҳам кечадек кўз юммоқдин чарчадим,
Тушларимда ҳикмат ишларни кўрмоқдин чарчадим,
Уйғониб ул туш ҳақида ўйламоқдин чарчадим,
Кеча ойдин кундузи хуршиди тобон ўлмағач.

Туш кўриб сувсиз, гиёсиз чўл(да) бедор ўлмишам,
Бир тушимда дашт аро ман ҳамдами мор ўлмишам,
Боз туш кўрсам аёллар ичра саркор ўлмишам,
Яхши ниятларни куйлаб соҳиб ашъор ўлмишам,
Кўзни юммасман сира туш бур(ж)и чандон ўлмагач.

Бедор ўлтирғаннимда ҳамдамим ушбу қалам,
Қўлларимга бу қаламни тутқазур дарду алам,
Устоз ишхонада, ёнимда ётур тўрт болам,
Юрагимдин коғаз устига тушодур ҳажру ғам,
Қувватим ёзмоққа етгай бир қадрдон ўлмагач.

Ёзмоғимдин (манга) не ҳожат чиқар манга аён,
Кўнглума келган ниятни тинмайин айлай баён,
Ёзғаннимдин манга йўқдур на ҳаёну, на зиён,
Аржуманд фарзандларим бахти учун бўлғай ҳаён,
Ёзғанним беҳтар гапим — тингловчи инсон ўлмагач.

Ким шамолда чўлға юрғай жонини қийнаб ўзи,
Хор кетгай ким бақирса, шу кун айтган сўзи,
Чангу туфроқ қилғай ифлос, ёпмаса тоза юзи,
Қум кириб, ёшлар тўкуб, оғриғуси ўткур кўзи,
Юрмағам беҳтар, юришга кўча дархон ўлмагач.

Ухлағайман юлдузим ой олдиға борса яқин,
Ҳамма кўрган тушларим ўнгимда ҳам бўлса тагин,
Ёзган ашъорим халойиқ ичра бўлса чун оқин,
Бу шамоллар тўхтабон сайёрға бўлмай қийин,
Анбаримни ҳидлари ер ичра пинҳон ўлмагач.

Я К К А Б А Й Т Л А Р

Камтарин заъифайи мазлума,
Анбар отиндин манзума.
Ушбу ёзилган байтлар,
Башар зийнатин айтар.

Бу китобим тамоми,
Якка байтлар итмоми.

АЛИФ

Одам эрсанг маъни бил дона-дона,
Ватан эрур санга иккинчи она.
Сўзламасдин олдин сўзингни сина,
Ҳар бир сўздур умринг ичинда сина.

Б

Улғаюрсан санда бор улса адаб,
Улғаюрсан санга ёр улса адаб.
Одам эрсанг, ташқи сурат берма зеб,
Она юртингни ҳамиша айла зеб.

Т

Бир иш қилки, эл ичра бўл бо ҳурмат,
Икки дунё номинг бўлур бо иззат.
Ҳаёисиз эрса минг жафо машаққат,
Ул иш дейилмагай эл ичра меҳнат.

Ж

Харобот элда султонлар олур бож,
Адолат илкида яксон улур тож.
Қимки эл ғамидадур сухансанж¹,
Анинг ҳар сўзи дунёда улуғ ганж.
Қаю султон адолатга қўюр синч,
Қул остида эли доим бўлур тинч.

¹ Сухансанж — сўзни пишшиқ-пухта билувчи ва ай-
тувчи.

Ҳ — ҳуттий

Бутун умримда ер эрдим ғами субҳ,
Дам охирида келди бу дами субҳ.
Умидим субҳидамдин бошланур сулҳ,
Диёримға суюнуб тошланур сулҳ.

Х

Фалак кажравлиғидин шом эрур талх,
Ғаму қайғу чекишдин ком эрур талх.

Д — дол

Башарни тарихи қонуни аждод,
Анингдин илм топғуси ҳар авлод.

Бу йўқсул эл ҳаётн гарчи барбод,
Бўлур авлодини рўзгори обод.

Ҳаёт тарихи элда некую бад,
На тавсиф билдирур, на хатти абжад.

З — зол

Манга халқ рўзгори бўлди устоз,
На сифат китоби, на таку тоз.
Хирад элига кўксин тутди коғаз,
Ҳам ирфон ишқида қон ютди коғаз.

Р

Киши ўз тақдирига ўзи маъмур,
На маъмурлар яратган рўзи маъмур.
Муродингни ҳаётинг ичра ахтар
Ки, мавҳум илм ичинда бўлма ахгар.

Машаққатсиз хунардин чиқмағай дур,
Ҳаёнсиз илм дурридин кўб эрур дур.
Кимики кўбни рангин этди заъфар,
Ики дунёда бўлмайти музаффар.
Минг йил армону ҳасратда оқар Сир,
Музаффар элга сирини очар Сир.

З — зе

Кимики маърифатни этса эъзоз,
Ани ирфон этар албатта мумтоз.
Ўзингни элга хизматкор эткиз,
Ишинг анжомига еткунча еткиз.

С — син

Шаҳаншоҳи номвар афзал бўлмас,
Ҳар адли ҳам зулмдин холи бўлмас.
Мани сўзимни тингланг, аюҳаннос,
Келур авлод даври ўзига хос.
Азалдин адл ила зулм эрди ножинс,
Зулмни пеша қилди, кимки ножинс.
Билингни ўзига қўймиш бино кас,
Такаббурлик ўтида куйди нокас.

Ш — шин

Дариғоким, ҳамиша кунглум ғаш,
Чароки, кўп халойиқ кунгли ғаш.
Ҳукмрон зулм тобора қилур иш,
Ўзин жисмига кўп яро солур ниш.
Жаҳонгир қўшинларга қўйса оташ,
Анинг бошига бўлғуси балокаш.

С — сод

Биз адабда кўргумиз ҳусни қасас,
Хуш куним деб ўтодур аҳли асас.

Ким ўзин Намрудга айлар қиёс,
Иброҳимни қавмидин тортғай қасос.

З — зод

Зулм бўлган ўлкада қолмайди файз,
Тонггача кун нурина олмайди файз,
Муфти эл бошига солғай янги фарз,
Ўлмағай то бермагунча элга қарз,

Т — (те — итқи)

Эл ғамидин ўзгароқ ўлмас бу хат,
Шунча қилсам бир йўли бўлмас ғалат,
Йўлларимда жару (кўх), қиру қиёт,
Шул сабаб юрганда қилгум эҳтиёт.

З — (зо — изғи)

Беқироат сўзламас аҳли воиз,
Ҳар нидо қилганда тинглайман ғализ,
Танға озуқдур ҳамиша тўғри лафз,
Миллату тилға хиёнат ўғри лафз.

АИН — (а)

Адаб ирфон илми ичрадур шамъ,
Ақл ойинасида чехрадур шамъ.
Ўрусдин юртимиза тушди шуоъ,
Хирадни муждасини қучди шуоъ.

ҒАИН — (г)

Бу вужуд бир қўлима берди яроғ,
Бир қўлим ҳодисадин тутди чароғ.
Ажнабий хайлига йўл бермади тоғ,
Учса ҳам қўнғали тоб этмади зоғ.

Ф

Маърифат шоирини сўзи садаф,
 Ҳарзагўй¹ аҳли учун мисли хадаф.
 Мадҳдин вонзи минг айласа лоф,
 Дину вужуд орасида мингта хилоф.

Қ — қоф

Меҳнату ақлу вужуд иттифоқ,
 Шайх, дин бу ораға солма нифоқ.

Гарчи бу аҳли вужуд бўйни синиқ,
 Чиркинат таъсири йуқ кунгли тиниқ.
 Шайху пир кўрсатади йўл йўриқ,
 Оғзида зикри худо, кунгли қуриқ.

К — коф

Одам эрсанг кунглинг эткил пок-пок,
 Сандин этмасдин узини улки пок.

Ҳар нафас мазмун илан утса керак,
 Гар ҳаёт мазмунини билса юрак,

Одамийда бўлса гар яхши тилак,
 Халқ учун тебратгуси доим билак.

Л — лом

Яхши одамлар ишидин ибрат ол,
 Ибратомўз хизмат айлаб, иззат ол.

Кимни илгида бор эрса ҳиммати олий,
 Рангу рўйида кўрунғай раҳмати олий.

¹ Ҳарзагўй — беҳуда, бемаъни гаплар гапирувчи.

Ҳар ғазалда янги мазмун айла ҳал,
То қиёмат ранги ўчмас мисли ҳал.

Фойдасиз сўзламаса қайси тил,
Она тил бўлғай ўшал тил — она тил.

М — мим

Бош эгиб тургай ҳамиша ҳарфи мим,
Ўйламанг таъзимда бор деб зарбу бим.
Одамийлик хислатидур ҳар салом,
Ҳам баҳойим этмас одамдек калом.
Ким ҳаёт ичра босиб келди қадам,
Рузгорини ясаб бўлсун адам.

Н — нун

Она ер шаклидаги бу ҳарфи нун,
Куксида равнақ топодур ҳар фунун.
Вақти келгунча такаббур осмон,
Сирни бермай тек турурмиш олумон.
Зуфунунлиқ хулласи бирлан кийин,
Элға ҳикмат сирини айғил кейин.
Ўз гуноҳингни сўраб элдин ўтин,
Нафрат ўти ичра бўлмасдин ўтин.

В — вов

Одами ақлу назокатда сулув,
Булса ахлоқи садоқатда сулув.
Дунёни билмакка идрокинг гаров,
Зеҳн қўймоқға дили покнинг гаров.
Яхши иш қилмоқ учун йўқса уқув,
Санга лозимдур уқув бирлан ўқув.
Боқ ҳаётинг лавҳасига бўлма қув,
Гар нишони яхшилик топилса қув.

Ҳ — ҳавваз

Бу ҳарфни ишлатурлар «алиф» ўрнига,
Анга маъқул «алиф» юрса алифда.

Қачон еткурғиси ул кунни оллоҳ,
Хотунлар хуррам улса чекмайин оҳ.

Қачон бахт улғуси бизлара ҳамроҳ
Ки, токай банд улурмиз ҳамчу гумроҳ.

Нечун иқбол биздин мунча саркуҳ,
Анинг кўйида ермиз шунча андуҳ.

И — е

Бу ҳарфни «ё» деюрлар лафзда асли,
Ки аксар сўз охири «и» дур насли.

Агар ирфонга вусъат берса бори,
Фунуни заҳматга бергай эрди ёри.
Худо хотунни бахтин очса эрди,
Ки ховар ўз нурина сочгай эрди.
Бу Анбар оҳини тингла илоҳи,
Замона аҳли аҳволим гувоҳи.
Чуқур мазмунда бу сўзлар тамоми,
Келур давронга қолди итмоми.

* * *

Бир ажиб қишлоқлардур Гумойил ҳам Бешқовоқ,
Бу Хуқанд шаҳрига унчалик эмас йўли узоқ.

Ҳама ер боғу дала, атрофида кенг пахтазор,
Пахтани бой оладур, деҳқон қолодур қўл қадоқ.

Боғларнинг мевасини маънисини йўқ бу баҳор,
Ҳар тарафдин қушлар ҳам келмади бўлғай қуноқ.

Боғбон қўйгай эди қушлар учун кўп ошиён,
Келтурурди нўгида қушлар у ёқдин кўп шафоқ.

Богбон ҳам дил хунукдур бу фалакни дастидин,
Мевасидин бенасибдур, шу сабабдин бедимоғ.

Илгари бир бойни мулки эрди, ободроқ эди,
Устига бир бой келиб, бу ўртада чиқди нифоқ.

Умид улдур, буйи Анбар келса жаннатдин яна,
Яшнаса гуллар бу боғда, булбул улса вақти чоқ.

Ф О Р С И Й Ғ А З А Л Л А Р

Ё раб, ба ту арз дорам аз ин балои зар,
К-ин адлу ҳаё фавт аст аз вабои зар.

Кӯ амри ту ва маърифати пир кучо?
Нояд, ки фитад бар руҳи шаръ сиёҳи зар.

Гуянд, ки худо қувват диҳад муллоро,
Аммо такъя кунад бар камару асои зар.

Маддоҳ вараъ дорад аз оби сими дун,
Бар гардани хеш гирад ридои зар.

Аз меҳри вафо, ҳилму ҳаё, ваъзи тақӣ,
Бар нафси хеш фатҳ диҳад равои зар.

Боён, ки дар ин давр қиёми дӯсти худо,
Ҳайҳот ба худое, ки ҳама фидои зар.

Анбар насими хеш мадиҳам баҳри риё,
Ҳар чанд, ки чӯшад умр нест кунун ҷазои зар.

* * *

Тақ-тақи дар омаду ё хабари ёр,
Ё тулуъи шамс бувад дар саҳари ёр.

Чигуна пешвои ў бароям акнун,
Ба ташрифӣ мубораки ин сафари ёр.

Гилеми зар — паҳновари хуршеди олам
Бар қадами бахтовари пургуҳари ёр.

Чархзанон, Ҷунуби Ғарб анвари тобон,
Парвонау мунтазир аст гирди сари ёр.

Шодикунон рӯфта равад шамоли Хӯқанд,
Гарду ғубор аз қадами нуқравари ёр.

Абр зи ашки худ диҳад борони раҳмат,
Баҳри шукуфадиҳии пурсамари ёр.

Насими хуш тӯҳфа кунад Анбари зебо,
Файзу ғутуҳ чилва кунад дар назари ёр.

* * *

Ба рӯям афтад ар рӯшнои коғаз,
Бубинам даштеву даръёи коғаз.

Чаро аз ин дуруст оинае нест?
Намоён имрӯзу фардои коғаз.

Ба гулрӯ ҳар ки шайдо дар ҷавонӣ,
Ба як умр олим аст шайдои коғаз.

Ба нек наздику аз бадхоҳ дурем,
Ҷамеша мо ҳама ошнои коғаз.

Ҳудуди мулки дастам низ тангтар,
Аз ин паҳновари аҷзои коғаз.

Ки то аз ғам ва андуҳам навиштан,
Бувад хушнуд, хуб авзои коғаз.

Қани бошад, ки узви Анбар отун,
Мисоли тозаи аъзои коғаз.

* * *

Мутриба, ман ҳам имрӯз ба даст гирам соз,
Сози ғазалам аз тори дилам дар оғоз.

То авҷи суруд аз Ватанам дур равад,
Шаш қитъа замин бишнавадаш ҳар овоз.

Ориф агар ин замзамаро гӯш кунад,
Ў низ ғазал хонад аз ў ваҳ, дамсоз.

Дар маърифати ишқ чаро меҳр бубанданд?
Ин маъни ба ҳар ошиқ азал бувад маҷоз.

Дар аҳду вафо мустақим аст ду гетӣ,
Бар мулки вафо шоҳ бувад ду мумтоз.

Дар гетӣ ба ҳам сидқу сафо ёр бувад,
Дар ҳар ду ҷаҳон мекунадаш халқ эъзоз.

Анбар, ки дар ин маъни садаф суфт бигӯ,
З-он гӯшан ғам наъра занад ҳар ғаммоз.

* * *

Устози ман, пешвои ман, отунбиби Барнои ман,
Шаҳбози ман, шаҳнози ман, отунбиби донои ман.

Ҳаштоду нӯҳ синну сол, аммо ҳануз қаддӣ ниҳол,
Буд аз адаб, хуб баркамол, отунбиби донои ман.

Ватан Истравшан замин, маскан бишуд Хуқанд
замин,

Бо шоирон гашт ҳамнишин, отунбиби донои ман.

Равшан мисли оби зилол, абру мисоли ду ҳилол,
Барноғии ў бемисол, отунбиби донои ман.

Бо ҳама аҳли духтарон монанди модар меҳрибон,
Ҳар як каломаш дoston, отунбиби донои ман.

Ҷамоли ӯ ҳамчун гуҳар, мӯи снѐҳаш нилуфар,
Таърифи халқ некӯбашар, отунбиби донои ман.

Пайрави ӯ шоира шуд, як кишвари озодааш,
Намунааш ин Анбараш, отунбиби донои ман.

* * *

Ғубори оразат покиза кун Фарғонаҷони ман,
Биё, ки аз руҳат оина бинам онаҷони ман.

Ба зулфи худ бирубам қадаматро аз олонш,
Биё осудаги ёбам акнун ҳамхонаҷони ман.

Кунун бо ашки хунолуд бишуям ин ғуборатро,
Ки луълуи ҷаҳон боши, аё дурдонаҷони ман.

Бегӯянд ҳусни зебо ансабу хуррамгаҳи иффат,
Фақат баҳри ту аст ин маърифат дугонаҷони ман.

Тамоми сарвати хеш аз нигин берун бишуд ҳоло,
Ки муддат боқӣ мебошад, аё нурхонаҷони ман.

Фироқу ноумедӣ анқариб аст кишвари зебо,
Дами осоиш ояд баҳри ту кошонаҷони ман.

Ҷароғи мулки Фарғона бувад шаҳри азим Хуқанд,
Ҷани Анбар ҳазорон сол суҳан парвонаҷони ман.

* * *

Мулки Фарғона бувад мавзӯи сар дoston лазиз,
Мегирад унвон аз ин номаш ғазалхонon лазиз.

Шаҳри паҳновар бувад Хуқанд дар ин сарзамин,
Аҳли ӯ меҳмоннавозу шоиру хушхон лазиз.

Маргилон монанди модар зинатарой ҷаҳон,
Ҷар чи зебад он чи пӯшонад, аз ӯ имкон лазиз.

Андичон деҳқони ашраф аз қадими рӯзгор,
Оварад аз заҳматаш авқот ҳам нон лазиз.

Ман чи гӯям, ки Намангон шуҳрати олам бувад
Бо анори аргувонаш себи занаҳдон лазиз.

Дар палавхӯрдан табақ аз Рошидон зеб оварад,
Дида ҳарфи хоки кишвар хуррам асту ҷон лазиз.

Ҷар ғазал гӯяд, ки Анбар ҳақ бидорад ин Ватан,
Бо шукуҳи назм ороиш гирад итон лазиз.

* * *

Духтараки чингаламӯ, хуш омадӣ,
Хуш феълакаку малламӯ, хуш омадӣ.

Фирузачашму пурхаёлу зийракак,
Дори зи бахт ҷустуҷӯ, хуш омадӣ.

Сарвқадду абрукамону ғунчалаб,
Сафидакак, хандон рӯ, хуш омадӣ.

Бо мақсади омӯзиши туркизабон,
Дар дил ҳавас дорӣ, бигӯ, хуш омадӣ.

Надонам, ки ту чи сон сухан кунӣ,
Аммо форамаст гуфтигӯ, хуш омадӣ.

Биё, забони якдигар омӯземаш,
Баҳри омил будан ҳар ду, хуш омадӣ.

Шояд, ки Анбарой аз халқи ӯрус,
Илми фасеҳ омӯзад, ту хуш омадӣ.

Намедонам, ки афъоли занон аз ким, ки боб ояд,
 Ба ҳукми ким кадомин адлу ҳақпарвар китоб ояд,
 Ки барнобудин чинси хушомадгӯ итоб ояд,
 Ки медонад, ки аз нутқи кадомин кас хитоб ояд,
 Чунин явм — ул ҷазое давран пурсу ҳисоб ояд.

Ба ҳукми кист ин мардум ба олоиш гирифтаст,
 Чу аз ин зиндагӣ фарди талотум ончи безор аст,
 Ба мулки хеш инсон як мусофир балки бекор аст,
 Ба зарби ҷустуҷӯи комъебӣ суфт абгор аст,
 На ин, ки аз ситам бадтар барои халқ азоб ояд.

На понздаҳи фалак сӣ шаб ҳама кас моҳи торикшаб,
 Дарозу ғамгузору мисли тори мӯй борикшаб,
 Барои рӯзгор аз аввалаш то рӯз чиқ-чиқшаб,
 Ба рӯзи рафта дар андӯҳу афғон ҳамчу шерикшаб,
 Ба бахти ин шаби сарсахт печам моҳтоб ояд.

З — пас гуеки вақти рӯз шуд хезем аз ҷогаҳ,
 Дарак аз субҳи содиқ ҳаст ҳамоно равзани ногаҳ,
 Ба соат бо ҳодӣ дорем, ки барвақт аст ҳам бегаҳ,
 Аз ин асрор кай бошад гуруҳи ҳукмрон огаҳ,
 Намегӯяд, ки тақдир аз кучо он офтоб ояд.

Ба майнӯшӣ агар аҳли навозиш базм медорад,
 Дар онҷо таърихи хушнудии худ ҳарчи пиндорад,
 Ба шӯҳӣ назм гӯӣ соғари май ҳарчи бардорад,
 Агар аз расми меҳнат ғайри давлатманд зар дорад,
 Намедонад аҳли виҷдон, дорад ин об аз ниқоб ояд.

Наинми гул, машоми шайхро кард атрвон инҷо,
 Ба дастӣ одамизоди тавонгар боғбон инҷо,
 Чу навамед аз закоти шайх бар ин нотавон инҷо,
 Намедонад баҳри одам ҳам замину ҳам замон инҷо,
 Чунин аст аз арақҳои ҷабин оби гулоб ояд.

Ҳамелурсам, ки эй аҳли чаҳолат, то кай, ин аҳвол?
Ки то кай дар Ватан гирьён, заифу нотавон атфол,
Мақоми пешвои дин чи гуяд барчунин афъол,
Худи Анбарнисо гуяд ҷавоб аз мазмуни як фол,
Ки охир аз гуруҳи мардуми ғамгин ҷавоб ояд.

РУБОИ

Эй фалак, токи ба боён пок вичдон надихӣ,
Е, ки инсофу диёнат нури имон надихӣ,
Нафси сағ, ҳилаи рӯбоҳ ба ӯ пой роҳ,
Ту нахот то охири умр феъли инсон надихӣ

ЛУГАТ

- абас — фойдасиз, уринсиз
 абр — булут; абри баҳор — куклам булут
 авроқ — варақлар, қоғоз варақлари (бирлиги варақ)
 авсоф — сифатлар, мақтовлар (бирлиги васф)
 адув — душман, ёв
 алоло — шовқин-сурон, ҳайқириқ; алоло айламак — шовқин-сурон қилмоқ
 амо — кўр, кўзсиз
 анбар — мушк каби хушбўй модда
 андуҳ — ғам, қайғу; андуҳ емак, қайғурмоқ;
 анис — дўст, яқин ўртоқ
 аносир — унсурлар, элементлар, (бирлиги унсур);
 тўрт унсур (элемент); сув, тупроқ, ўт, ҳаво
 анқо — афсонага кўра Қоф тоғида яшаган қандайдир қушнинг номи, йўқлик маъносида ҳам ишлатилади
 асмор — мевалар; самаралар
 ахгар — қип-қизил чўғ
 ашъор — шеърлар (бирлиги шеър)
 аҳсан — яхшироқ
 бадил — бирор нарсанинг бадали, бирор нарсанинг ўрнини босувчи
 баржаста — буртиб турувчи, кўзга кўринарли
 беҳ — яхши, хуб, маъқул
 бебок — ҳайиқмовчи, қўрқмайдиган; ҳаёсиз, бебош
 бизоат — мол-мулк; асбоб, сармоя, бебизоат, камбағал, мол-мулксиз
 бийм — қўрқув, хавф
 бистар — тушак, ўрин-бош
 бих — илдиз
 бод — шамол, бодисаботонг шамоли
 боз — лочин; яна, тагин, сўз бирикмасида ўйновчи.
 ўйнатувчи маъносини ифодалайди: маймунбоз
 баргоҳ — қабулхона
 ботин — ич, ички; кўнгул, руҳ
 бурж — қадимги астрономияда қуёшнинг йиллик ҳаракат доирасидаги ўн икки нуқтанинг ҳар бири.
 бурқаъ — юзга тутадиган парда, ниқоб
 важд — ҳаяжонга келиш
 вараъ — манъ этилган ишлардан ўзни тийиш, парҳезкорлик, тақво
 васиъ — кенг

вахдад — танҳолик, якка-ягоналик
вирд — доим бажарилиб туриладиган вазифа, дуо
гирд — атроф, айлана, қирғоқ
гудоз — эрувчи, куювчи, куйиш, эриш
дабистон — ўқиш уйи, бошлангич мактаб
дайр — бутхона; майхона
дастор — салла
даф — чилдирма, донра
дахр — дунё, олам, замон, давр
диръ — қадимги уруш асбобларидан совут
доман — этак; унгири; пок доман, номусли, покиза
дурушт — қўпол, дағал
жамил — чиройли, кўримли, нозанин
жангжуй — урушқоқ, жанговар
жобир — жабр қилувчи, зolim
жоруб — супурги
жоҳ — мансаб, амал, мартаба
жуй — ариқ
зан — хотин, аёл
занахдон — сақоқ, бағбақа
зишт — хунук, ёмон
зиё — нур, ёруғлик, шуъла
ийд — байрам, ҳайит
иноят — меҳрибончилик, ёрдам, илтифот
интиқом — уч олиш
ирфон — билиш, таниш
иршод — туғри йўл кўрсатиш
исмат — поклик, бегуноҳлик
иштибоҳ — шубҳа, гумон
иқдом — қаттиқ тиришиш, уриниш, қадам босиш
иқтидо — эргашиш
кабир — катта, улуғ; қудратли, зўр, катта ёшли
кавокиб — юлдузлар (бирлиги к а в к а б)
кажрав — тескари юрувчи, ҳийлагар, айёр
калисо — христианлар ибодатхонаси
кас — киши, шахс, кимса
кишвар — мамлакат, вилоят
кишти — кема
ком — тилак, истак, мақсад
кунж — бурчак, бурч
кўҳистон — тоғлик жойлар
ливо — байроқ, туғ
лоғ — ҳазил, ўйин, эрмак
мадфун — кўмилган, дафн қилинган

малул — қайғули, ғамгин, хафа
 манқал — оташдон (совуқ кунларда исиниш учун
 устига ўт ёқиладиган идиш)
 мариз — касал, хаста
 маоб — сизиниладиган, мурожат этиладиган жой
 малах — чигиртка
 маъво — бошпана, турар жой
 марг — ўлим, ажал
 махофат — қўрқинч, хавф, қўрқув
 маҳжур — айрилиб қолган, узоқлашган
 маҳзар — даъво хати, ариза
 маҳобат — ҳайбат, савлат; қўрқинчли кўриниш
 миён — ўрта, бел.
 мужда — хушхабар, суюнчли хабар
 муалло — юксак, баланд, аъло
 мубоҳ — рухсат этилган иш
 мубориз — яккама-якка курашувчи жангчи
 муассир — таъсир этувчи, ёқимли, таъсирли
 мунгуз — шох
 мусҳаф — китоб, рисоалар тўплами
 мустағрақ — ғарқ бўлган, чўмган
 мурғ — қуш, парранда, товуқ
 муштағил — бир иш билан шуғулланувчи, банд, юз
 ўгирувчи
 муфтахир — фахрланувчи, мақтанувчи, қувонувчи
 мунду — душман ўтмасин учун хандақ четига сан-
 чиб қўйиладиган санчиқ; ҳайвон овланадиган қу-
 рол, сопол кўзача
 набот — ўсимлик, новват
 нав — янги
 накхат — хушбўй ҳид
 намудор — кўринишли, кўриниб турган, кўринарли
 наҳор — кундуз
 нек — яхши, гўзал
 нек бахт — бахтли, бахтиёр, толеъли
 низ — яна, тагин
 ноқис — нуқсонли, камчилиги бор
 ойн — одат, расм, тартиб, усул
 олот — асбоблар, қурооллар, яроғлар
 омирзиш — гуноҳни кечиш, авф этиш
 омода — тайёр, тайёрланган
 оғоз — бошланиш, киришиш, ибтидо
 пайваста — ҳамиша, доим, туташган
 пайрав — эргашувчи, изидан борувчи

пайғом — хабар
 пажмурда — сұлғин, буришган, ғамгин
 пешғақ — уйнинг түри, ҳузур, олд
 пур — тула, кўп
 покзод — аслзода
 рағ — томир, қон томири
 ранжпарвард — касалманд, машаққат билан ўсган
 рафтор — юриш, б о д р а ф т о р — шамолдай тез
 юрар
 раҳнавард — йўл юрувчи, саёҳатчи
 реш — яра, жароҳат; ҳасрат, ранжиш
 рабо — сўз бирикмасида тортувчи, олувчи, элтувчи
 маъноларида келади
 рашод — тўғри йўлни топиб, шу йўлдан бориш
 ришват — пора
 риҳлат — кучиш, жунаш, узоқ сафарга чиқиш,
 улиш
 ридо — шайхлар елкасига ёпиб ёки ташлаб олади-
 ган чойшаб каби нарса; дарвешларнинг устки
 кийими
 роҳ, раҳ — йўл
 рост — унғ, тўғри, тик
 руст — маҳкам, қаттиқ, мустаҳкам
 руй — юз, бет, чеҳра
 сабзалўш — яшил кийган, яшилга бурканган
 сабуҳ — тонг пайтидаги ичкилик
 савмаа — монастыр, христианлар ибодатхонаси
 само — осмон
 самъ — эшитиш, эшитиш сезгиси, қулоқ
 сарҳад — чегара, мамлакат
 сарийъ — тез, суръатли
 сафир — най овози; ёқимли майин овоз
 саҳаргун — оқ ранг
 саҳл — осон, енгил; арзимас
 синн — ёш
 суд — фойда, баҳра, наф
 себ — олма
 сухан — сўз, нутқ, ифода
 таб — иситма, безган
 табл — катта ноғора, довул
 табоҳ — хароб, бузуқ, вайрон
 таъжил — ошиқиш, шошилиш
 тазвир — алдаш, ҳийла, фириб
 тарсо — христиан

талх — аччиқ
тамуғ — дўзах
тадорук — илож, чора, ўринсиз кетган нарсани ўр-
нига келтириш
такфин — уликни кафанлаш
тавоф — бирор нарсанинг атрофини айланиш; зиё-
рат
танзиҳ — поклаш, тозалаш
тар — ҳўл, янги, тоза
тараҳҳум — раҳм қилиш, ғамхўрлик
таррор — кисавур, ўғри
тарҳ — ташлаш, олиб кетиш, қурилган бино, би-
чим, тартиб, режа
тийра — қоронғу, қора, ғам-ғуссали
уд — оловга солганда хуш ис берадиган ёғоч, бир
чолғу асбоби
ужб — манманлик, шуҳратпарастлик, гурур, риё-
корлик
уноб — жилонжийда.
фард — якка, ёлғиз
фаромуш — унутилиш
фитна ангиз — фитна қузғовчи, ғавго солувчи
фосиқ — ёмон ишлар қилувчи, ёмон йўлга юрувчи
футуҳ — (бирлиги фатҳ) очиш; очилиш, ечилиш,
забт этиш, ғалаба
хайл — гуруҳ, тўда, тўн, от-улов тудаси
ховар — шарқ, кунчиқиш
хоб — уйқу
хуршид — қуёш
хушк — қуруқ, қуруқлик; ер
черик — қўшин, аскар
чобук — чаққон, тез, илдам
шаб — кеча, тун
шабона — кечасилик, тунги, кечқурун
шабихун — тунда тўсатдан қилинган ҳужум
шарар — учқун, аланга, ёлқин
шар — ёмонлик, гуноҳ
шаҳд — асал, бол
шойнста — мувофиқ, муносиб, мақбул
шўй — сўз бирикмасида ювувчи маъносида келади
эмди — энди
эмон, эрман — эмасман

яд — қўл; я д и б а й з о — оппоқ қўл
 ялдо тунн — қишнинг энг қоронғу ва энг узун ке-
 часи
 қавий — кучли, қувватли
 қол — қолу мақол — гап-сўз, шовқин-суронли гап
 сўзлар
 қосид — хабарчи, хат ташувчи, элчи, чопар, ин-
 тилувчи
 қурб — яқинлик
 қут — емак, овқат, озиқ
 ғаддор — алдамчи, хиёнатчи, бераҳм, золим
 ғазо — ғазот — диний уруш
 ғамзудо — қайғуни кетказувчи
 ғул — занжир ҳалқа, темир ҳалқа
 ҳарир — юққа ва нозик ипакли туқима
 ҳазар — эҳтиёткорлик, ўзни тортиш
 ҳижоб — парда, тўсиқ, уят, уялиш
 ҳилм — юмшоқ табиатлик, ювошлик, сабрлилик
 ҳудуд — чегаралар

РАСМЛАР ИЗОҲИ

Муқовадаги расмни рассом Қ. Башаров ишлаган.
 Фронтисписда шоира Зебуннисо портрети. Алишер
 Навоий номидаги адабиёт музейи фондидан.
 Рассом Ҳ. Ҳасанова.
 Бобир асарига ишланган миниатюра.
 Зебуннисо шеър уқимоқда.
 Дилшод Қўқонда.
 Дилшод ва Анбар отин.
 Анбар отин, Муқимий ва турмуш ўртоғи Зоҳид-
 хужа.
 Анбар отин рус дўстлари билан.
 Ушбу расмларни ҳам Қ. Башаров ишлаган.

МУНДАРИЖА

Кириш	3
Зебуннисо	7
Дилшод	12
Анбар отин	74

На узбекском языке

ЗЕБУННИСО, ДИЛШОД, АНВАР АТЫН ИЗБРАННОЕ

Издательство ЦК Компартии Узбекистана
Ташкент — 1981

Техн. редактор Г. Ломиворотова
Корректор Х. Ҳожиметова

Теришга берилди 21.04.81. Восишга рухсат этилди 22.10.81.
Формати 70×90^{1/32}. Қоғоз № 2. Гарнитура «Новая газет-
ная». Юқори босма. Шартли босма листи 4,68+7 вкл.
Нашриёт хисоб листи 4,85. Тиражи 150.000. Зак. № 860.
Баҳоси силлиқ ялтироқ қоғозда босилгани 75 тийин.
1-қоғозда босилгани 65 тийин.

Ўзбекистон КП Марказий Комитети нашриётининг
Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмаҳонаси.
Тошкент, «Правда Востока» кўчаси. 26-уй.

